

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Indicko-čínské soupeření v Africe

Kateřina Bláhová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy a východoevropská studia

Bakalářská práce

Indicko-čínské soupeření v Africe

Kateřina Bláhová

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

OBSAH

1 ÚVOD.....	2
2 EKONOMICKÝ PROFIL ČÍNY A INDIE.....	6
3 ČÍNSKÉ ANGAŽMÁ V AFRICE.....	11
4 INDICKÉ ANGAŽMÁ V AFRICE.....	24
5 POROVNÁNÍ ČÍNSKO-INDICKÉHO ANGAŽMÁ V AFRICE	34
6 ZÁVĚR.....	37
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	39
8 RESUMÉ.....	46
9 SEZNAM ZKRATEK.....	47
10 PŘÍLOHY.....	48

1 ÚVOD

Afrika je kontinentem, který je po staletí prostorem mocenského soupeření mezi světovými velmocemi. Střety těchto mocenských zájmů lze vypořádat ve třech časových etapách. Historicky první dělení Afriky proběhlo na konci 19. století, kdy si evropské velmoci rozdělily tento „černý“ kontinent na své sféry vlivu. V této souvislosti lze hovořit o období tzv. *Scramble for Africa*, neboli „rvačky o Afriku“ (Záhořík 2010: 9). Afrika se tak dostala do područí koloniálních velmocí a jednotlivá území byla pod přímou kontrolou Velké Británie, Francie, Belgie, Portugalska, Itálie, Německa či Španělska. V období kolonialismu mezi jednotlivými africkými státy a jejich kolonizátory probíhaly významné politické a ekonomické interakce, které začaly slábnout v souvislosti s dekolonizačním procesem, jenž započal v padesátých letech 20. století a vyvrcholil v roce 1960, kdy získalo nezávislost 14 afrických států.

Dekolonizace přinesla zcela nový pohled na dříve jasně rozparcelovaný africký kontinent, jehož obrovský mezinárodně-politický potenciál se začal tímto procesem odkrývat. Za jedny z hlavních iniciátorů dekolonizace lze označit USA a SSSR. Spojené státy usilovaly o rozšíření svobodného trhu do celosvětové podoby a také hájily práva jednotlivých národů na sebeurčení. Ze strany Sovětského svazu se primárně jednalo o rozšíření sovětského vlivu a komunistické ideologie v nově vznikajících afrických státech, přičemž byla hojně využívána socialistická propaganda a taktéž hlášáno právo na sebeurčení národů. To v západním světě vzbuzovalo značné obavy z rozšíření vlivu SSSR, proto USA usilovaly o rychlé uznání nově vznikajících států (Záhořík 2010: 16).

Afrika se v době studené války stala důležitým aktérem, který zaujímal významnou pozici při formování nového mezinárodního systému charakteristického bipolárním rozdělením světa. To lze vysvětlit například tím, že se mocenské boje mezi USA a SSSR odehrávaly především v oblastech, které nově přijaly cestu své nezávislosti, což do značné míry platí právě o subsaharské Africe, kde si nově vznikající elity hledaly své spojence. Řada vnitrostátních i mezistátních konfliktů a občanských válek postihujících africké státy vznikala v souvislosti se studenou válkou a měla charakter tzv. zástupných konfliktů. Jedním z charakteristických rysů bojujících stran se stala vojenská a ekonomická pomoc ze strany globálních rivalů. Tyto vnější zásahy ve formě přímé či nepřímé podpory vedly k vytvoření prostředí, ideálního pro bujení

autoritativních režimů, které usilovaly o naprosté převzetí moci nad státem. Studená válka je tedy obdobím druhého geopolitického dělení Afriky (Záhořík 2010: 17).

V souvislosti s posledním desetiletím lze hovořit o „novém geopolitickém dělení Afriky“. Na tento jev má do jisté míry vliv objevení nových ložisek ropy v subsaharské Africe vedoucí k obrovskému rozvoji ropného sektoru, který se stává významným geopolitickým faktorem a do velké míry tak zasahuje do utváření světové politiky (Záhořík 2010: 4–9). Proto je při zkoumání tohoto fenoménu nutné zohlednit jeho globální kontext, z něhož je patrné, že v současné době, spojené ve velké míře s globalizačním procesem, se na rozdíl od dob kolonialismu a studené války charakter a chování jednotlivých aktérů pronikajících na africký kontinent výrazně proměnil. Především je zde absence teritoriálního ohraničení, které bylo nahrazeno sférami zájmů jednotlivých aktérů, jež jsou vysoce stratifikované, mnohdy se protínají nebo si vzájemně odporují. Nejde tedy o skutečné geopolitické dělení, které by bylo srovnatelné s těmi předchozími. Mezi klíčové aktéry lze zařadit USA, Evropu, Rusko, ale také Čínu nebo Indii (Záhořík 2010: 9). Čína s Indií patří mezi státy s nejrychlejším ekonomickým růstem. Z toho důvodu jsou pro ně bohaté africké zásoby nerostných surovin, převážně ropy, zásadními komoditami pro jejich další rozvoj.

Podle statistik BP činily na konci roku 2011 africké ropné rezervy 132,4 milion barelů ropy, což v celosvětovém měřítku představuje kolem 8 procent z objemu světových ropných rezerv (BP Statistical Review of World Energy 2012: 6). V Africe se nacházejí dvě oblasti, které jsou pro těžbu ropy nejzásadnější. Jedná se o Guinejský záliv a o oblast severovýchodní Afriky (Záhořík 2009: 10). Ke klíčovým exportérům africké ropy se řadí: Nigérie, Angola, Kongo-Brazzaville, Gabon, Rovnická Guinea, Kamerun, Čad, Demokratická republika Kongo a Súdán (od roku 2011 Jižní Súdán) (Beri 2005: 372).

Mezi faktory, které zásadně umocňují zájem o africkou ropu a přispívají tak k mocenské rivalitě mezi jednotlivými aktéry ropného sektoru, patří (Okeke 2008: 193):

- Z geografického hlediska je to strategická poloha Afriky (celý kontinent je obklopen mořem).
- Snadné přepravní podmínky (přepravu ropy nekomplikují žádné dopravní překážky, tudíž může plynule putovat na jednotlivé světové trhy).

- Vysoká kvalita africké ropy (vyznačuje se nízkým obsahem síry, její zpracování je jednodušší a levnější než u ropy z oblasti Blízkého Východu).
- Prospěšné právní prostředí (zahraniční společnosti se zde setkávají s výhodnějšími smluvními podmínkami a s mírnějšími ekologickými předpisy).
- Většina zemí subsaharské Afriky¹ není členem organizace OPEC, (státy nejsou vázány přísnými předpisy a limity).
- Podmořská ropná naleziště (většina ropných objevů posledních let byla uskutečněna v hlubokomořských nalezištích, ty jsou často značně vzdálené od obydlených oblastí, tudíž je riziko spojené s omezením ropné produkce z důvodu potenciálního konfliktu nižší).
- Velká a doposud neprozkoumaná ropná naleziště (Afrika je jedním z posledních neprozkoumaných regionů světa).

Rozsáhlá činnost mezinárodních ropných společností na africkém kontinentu je jedním z faktorů, který kromě těžby ropy ovlivňuje také politické dění v jednotlivých státech. Za pozitivní aspekt těžby ropy lze považovat zvýšení regionální kooperace, důležité například při výstavbě ropovodů nebo společné infrastruktury. Přesto se mnoho afrických států produkujících ropu potýká s problémem dlouhodobé politické nestability. Vyskytují se zde časté etnické a sociální nepokoje, vysoká míra korupce a dochází ke zneužívání finančních zdrojů z těžby ropy pro vnitropolitické účely (Záhořík 2009: 5-7).

Cílem práce je pomocí empiricko-analytické metody analyzovat pronikání Číny a Indie na africký kontinent, převážně do oblasti subsaharské Afriky, a následné porovnání jejich přístupu pomocí komparativní metody. Za hlavní aspekt tohoto fenoménu považuji snahu budování energetické bezpečnosti obou mocností. Ačkoli není hon za získáním ropného bohatství jediným zájmem těchto aktérů na africkém kontinentu, lze ho z hlediska nedostačující domácí produkce a stále se zvyšující spotřeby označit za jeden ze zájmů primárních, s nímž dále úzce souvisejí další aktivity. Z tohoto důvodu se bude moje pozornost z velké části ubírat směrem k této ropné diplomacii.

¹ výjimku tvoří Nigérie a Angola

Práce je strukturována do pěti částí. V první části jsou u obou států ve stručnosti řešeny jejich ekonomické profily, jež napomáhají k pochopení narůstajících aktivit těchto aktérů v oblasti zajišťování dostupnosti přírodních zdrojů. Druhá část je věnována čínskému angažmá v Africe, třetí část pak analogicky indickým aktivitám. V obou částech jsou popisována základní fakta, jež se vztahují k čínskému a indickému pronikání na africký kontinent. Mezi ně patří historie budování vzájemných vztahů, vedení diplomacie, představení konkrétní formy spolupráce, kdy se u Číny zaměřují na *Forum on China-Africa Cooperation* (FOCAC – Fórum čínsko-africké spolupráce) a u Indie na *India-Africa Forum Summit* (IAFS – Indicko-africký summit), následuje řešení ropné otázky a popis přímých zahraničních investic. Nakonec jsou řešeny vztahy obou mocností s konkrétními africkými státy. Kritériem pro jejich výběr bylo zohlednění výše objemu ropného exportu, jenž putuje z afrických států do Číny resp. Indie. U obou států se shodně jedná o Angolu. Dále jsou u Číny popisovány vztahy se Súdánem a Jižním Súdánem a u Indie s Nigérií.

Poslední část práce je cílena na nalezení společných či odlišných prvků a tendencí při průniku Číny a Indie na africký kontinent prostřednictvím komparativní metody. Zde je pozornost zaměřena na porovnání čínského a indického zájmu na africkém kontinentu, na porovnání charakteru aktérů zapojených do pronikání a na srovnání charakteru a výše přímých zahraničních investic plynoucích na africké trhy.

Při výběru literatury jsem kladla důraz na sběr relevantních a aktuálních informací. Převážná část práce čerpá z internetových zdrojů, při nichž byla zohledňována odbornost a také ověřitelnost daných informací. V souvislosti s daným tématem je dostupnost literatury v českém jazyce značně omezena, tudíž jsem vycházela především z cizojazyčných, konkrétně v anglickém jazyce psaných zdrojů, mezi něž patří také dokumenty vydané mezinárodními organizacemi nebo výzkumnými instituty. Z česky psané literatury byla pro práci nejpřínosnější publikace od Jana Záhořika *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace*, která v historické perspektivě popisuje procesy týkající se dělby Afriky. Další publikace s názvem *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti* vzniknuvší kolektivem autorů pod vedením Miloše Balabána a Antonína Raška z velké části přispěla k lepšímu uchopení tématu. Z internetových zdrojů byly využívány informace a statistiky ze serverů CIA, MMF, Světové banky a dále oficiální stránky jednotlivých vlád, převážně ministerstev zahraničních věcí.

2 EKONOMICKÝ PROFIL ČÍNY A INDIE

Čína a spolu s ní také Indie se dostaly do pozice asijských gigantů. Oběma státům se podařilo nastartovat jejich zaostalou ekonomiku a tím několikanásobně zvýšit hospodářský růst a prosperitu. Čína s Indií bývají v souvislosti s těmito úspěchy označovány za „asijské tygry“ či „asijské draky“, což do značné míry vypovídá o změně postavení a vnímání těchto aktérů na mezinárodní scéně.

2.1 Ekonomický profil Číny

Čína je s více než jednou miliardou obyvatel² nejlidnatějším státem světa. Rozlohou 9 569 901 km² zaujímá pozici čtvrtého největšího státu na světě. Po druhé světové válce zde byl komunisty v čele s Mao Ce-tungem založen autokratický socialistický režim charakteristický přísnou kontrolou každodenního života obyvatel. Do konce sedmdesátých let byla čínská ekonomika izolována a založena na principu centrálního plánování. Po roce 1978 se nástupce Mao Ce-tunga, kterým byl Deng Xiaoping, a jeho následovníci zaměřili na tržně orientovaný hospodářský rozvoj, čímž se Čína opětovně dostala do role významného globálního hráče (CIA 2013a).

Co se týče vnitropolitického charakteru současné Číny, lze s ohledem na transformační proces, specifický pro osmdesátá a devadesátá léta, který měl za následek částečnou destabilizaci režimu, hovořit od roku 2000 o završování konsolidace režimu. Další proměna se odehrála v přechodu od totalitního politického systému k autoritativnímu, přesto jsou zde stále patrné některé totalitní rysy, jako je například monopol vlády jedné strany nebo politizace armády a policejního aparátu (Fürst 2010: 96).

Reformy započaté na sklonku sedmdesátých let vedly k postupnému ukončování kolektivizace zemědělství, liberalizaci cen, zvýšení autonomie státních podniků, fiskální decentralizaci, rychlému růstu soukromého sektoru, vytvoření diverzifikovaného bankovního systému, vývoji akciových trhů a také k otevření zahraničního obchodu a investic. Tyto reformy, spojené s restrukturalizací čínské ekonomiky, měly za následek více než desetinásobné zvýšení nárůstu DPH od roku 1978 (CIA 2013a). Dalším důležitým momentem, který se významně podepsal na dalším směřování čínské

2 1, 343 miliardy obyvatel v roce 2012, zdroj: CIA (2013). The World Factbook- China (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>, 11. 2. 2013).

ekonomiky, byl rok 2001, kdy Čína vstoupila do Světové obchodní organizace (WTO). Tímto krokem bylo potvrzeno zpřístupnění čínské ekonomiky světu a částečné opuštění strategie čínské soběstačnosti na ostatních světových trzích (Fürst 2010: 100).

Na základě výpočtů parity kupní síly (PPP) se Čína, jejíž PPP v roce 2012 činilo 12,38 bilionu USD, dostala na pozici druhé největší ekonomiky světa po USA (PPP v roce 2012 činila 15,65 bilionu USD) (CIA 2013a; IMF 2012a). Podle odhadů Mezinárodního měnového fondu (MMF) by se měla čínská PPP v roce 2017 navýšit na 20,19 bilion USD, tím by její podíl PPP na světovém trhu tvořil 18,29 procenta, čímž by předehнала USA, u nichž se v roce 2017 předpokládá podíl 17,88 procenta (IMF 2012a).

Čínský hrubý domácí produkt (HDP) v roce 2011 vzrostl meziročně o 9,23 procenta. V tomto roce činil HDP země 7,29 bilionu USD, což představuje oproti roku 2000 navýšení o více než 6 bilionů USD. V roce 2013 bude z odhadů MMF výše HDP 9,03 bilionu USD, přičemž by měl trend nárůstu HDP do budoucna nadále pokračovat (IMF 2012a).

Čína je největším exportérem na světě. V roce 2012 činil celkový čínský vývoz 2,02 bilionu USD. Mezi hlavní vývozní produkty se řadí elektronika, oděvy, textilie, ocel a železo. Z hlediska importu se Čína řadí za USA k druhému největšímu dovozci na světě. Celkový čínský dovoz činil v roce 2012 1,78 bilionu USD. Hlavní importní komodity představují elektronická zařízení, ropa a ropné oleje, lékařské a optické vybavení, kovové rudy nebo organické chemikálie a plasty (CIA 2013a).

Mezi další makroekonomické ukazatele, které hovoří o vzestupu Číny, lze zařadit nízkou míru inflace (2012: 3,1 procenta), příliv investic ze zahraničí (2012: 908,8 miliardy USD), míru zadlužení státu, která se pohybuje na přijatelné úrovni (2012: 710,7 miliardy USD) nebo vysoké státní devizové rezervy (Fürst 2010: 98; CIA 2013a).

Čínská měna jüan (renminbi) se v roce 2012 v přepočtu na americký dolar průměrně pohybovala na směnném kurzu 6,31 čínských jüanů za 1 americký dolar. Čína je největším držitelem devizových rezerv na světě. Výše jejich rezerv v roce 2012 podle odhadů činila 3,54 bilionu USD, což je v porovnání s ostatními státy světa (2. Japonsko 1,3 bilionu USD, 3. Saudská Arábie 626,8 miliardy USD) prvenství se značným nárůstem (CIA 2013a). Čína je v současnosti největším vlastníkem amerického

platidla. Čínská vláda enormním nákupem dolarů usiluje o udržení kurzu jüanu na co nejnižší úrovni. To se projevuje tím, že výše hodnoty měny neodpovídá rámcovým hospodářským podmínkám (Eckert 2012: 79-83).

Čínské ropné rezervy se od roku 2009 do ledna roku 2012 zvýšily o více než 4 biliony barelů ropy. Na počátku roku 2012 představovaly prokázané rezervy čínské ropy 20,4 bilionu barelů ropy, čímž si Čína udržuje prvenství v asijsko-pacifické oblasti. V roce 2011 na základě zdrojů IEA Čína denně vyprodukovala 4,3 milionu barelů kapalných olejů, z čehož 95 procent představovala surová ropa. Podle odhadů vzroste čínská produkce ropy do konce roku 2013 přibližně na 4,5 milionu barelů denně, což zhruba odpovídá nárůstu 170 tisíc barelů ropy za den. Podle predikcí EIA by mohla čínská produkce ropy v roce 2035 dosáhnout na 4,7 milionu barelů za den (U.S. Energy Information Administration 2012a).

2.2 Ekonomický profil Indie

Indie zaujímá po Číně s více než jednou miliardou obyvatel³ pozici druhého nejlidnatějšího státu světa a zároveň se o ní hovoří jako o zemi s největší demokracií na planetě. Rozlohou 3 287 263 km² je sedmým největším státem zeměkoule. Indický subkontinent byl od 19. století až do poloviny 20. století pod nadvládou Velké Británie. Z tohoto koloniálního „sevření“ se Indie vymanila za přispění indických vůdců za nezávislost Mahátma Gándhího a Džaváharlála Nehrúa (CIA 2013b). V roce 1947, kdy byla indická nezávislost uznána, vedly následné rozpory mezi hinduisty a muslimy k rozdělení Britské Indie na islámský Pákistán a Indickou republiku. I přes vzájemné odloučení došlo mezi těmito státy k několika ozbrojeným konfliktům zapříčiněným územními spory, například k válce o oblast Kašmíru (Honzák-Pečenka 2002).

Na Indii je v posledních letech nahlíženo jako na tzv. *emerging major power*, tedy jako na velmoc, která je „vznikající, neboli vynořující se“. Toto pojmenování do jisté míry souvisí s vlastnictvím jaderné zbraně, díky níž se Indie zařadila do skupiny nukleárních mocností. Dalším faktorem podtrhujícím toto označení je rekordní růst DPH (Blecha 2010: 79).

3 1,205 miliarda obyvatel v roce 2012, zdroj: CIA (2013a). *The World Factbook- China* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>, 28. 2. 2013).

Za růstem indické ekonomiky lze spatřovat liberalizační reformy Manmóhana Singha z počátku devadesátých let, kdy začalo docházet k otevírání indické ekonomiky směrem k okolnímu světu a také k přílivu přímých zahraničních investic (Blecha 2010: 79). Tyto reformy, vedoucí k liberalizaci ekonomiky, zahrnující taktéž průmyslovou deregulaci, omezení kontroly zahraničního obchodu a privatizaci státních podniků, byly jedním z určujících faktorů pro zrychlení ekonomického růstu, který se od roku 1997 ročně navyšuje v průměru o více než sedm procent (CIA 2013b).

Od počátku nového tisíciletí až do roku 2008 patřila Indie mezi státy s nejrychleji rostoucí ekonomikou 21. století. Poté se indický růst v důsledku hospodářské krize zpomalil na 6,8 procenta (ČNB 2013a: 15).

Přesto Indie zaujímá z hlediska PPP ve světovém žebříčku pozici třetí nejsilnější ekonomiky. Výše PPP se v roce 2012 pohybovala na úrovni 4,73 bilionu USD (CIA 2013b). Podle odhadů MMF by se indická PPP v roce 2017 měla navýšit na 7,04 bilionu USD, čímž by se ve světovém měřítku na PPP podílela 6,37 procenta (IMF 2012b).

Indický HDP v roce 2011 meziročně vzrostl o 6,83 procenta na 1,82 bilionu USD. Odhad MMF předpokládá v roce 2013 meziroční vzrůst o 8,23 procenta na 1,94 bilionu USD. Klíčovým sektorem indického hospodářství jsou služby, jež v roce 2011 představovaly 65 procent celkového HDP země (CIA 2013b).

Export Indie za rok 2012 činil 309,1 miliardy USD. Exportními komoditami jsou především ropné produkty, drahé kameny, železo, ocel, chemikálie nebo dopravní prostředky. Indický import ve stejném roce představoval 500,3 miliardy dolarů, čímž Indie v souvislosti s celkovým objemem jejího importu obsadila ve světovém žebříčku devátou pozici. Nejčastějšími dovozními produkty jsou surová ropa, drahé kameny, hnojiva, železo, ocel a chemikálie (CIA 2013b).

Indickou měnou je indická rupie. Její směnný kurz vzhledem k americkému dolaru se v roce 2012 v průměru pohyboval okolo 53,17 indických rupií za jeden americký dolar (CIA 2013b). V roce 2012 celkové indické devizové rezervy činily 287,2 miliardy dolarů a Indie je tak desátým největším držitelem devizových rezerv na světě. Indická centrální banka v roce 2009 navýšila indické zlaté rezervy o 200 tun nákupem zlata od MMF (IMF 2012b).

V roce 2009 se stala Indie čtvrtým největším spotřebitelem energie na světě⁴ a i přes zpomalení indické ekonomiky její poptávka po energii stále narůstá. Uhlí společně s ropou tvoří přibližně dvě třetiny celkové energetické spotřeby země. Z údajů Oil & Gas Journal vlastnila Indie v lednu 2011 zhruba 5,7 miliardy barelů prokázaných ropných zásob. V roce 2010 vyprodukovala přibližně 750 barelů ropy za den. Celková ropná spotřeba země činila v tentýž rok 3,2 milionu barelů. Indie je vzhledem ke stále narůstající spotřebě závislá na dovozu ropy z jiných zemí, čemuž nasvědčuje fakt, že se v roce 2010 s více než 2,2 milionu barelů ropy za den stala pátým největším dovozcem této komodity (U.S. Energy Information Administration 2011: 2–3).

4 po USA, Číně a Rusku

3 ČÍNSKÉ ANGAŽMÁ V AFRICE

Mezi hlavní faktory, jež vedou k čínské participaci v Africe, lze zařadit snahu o zajištění energetické bezpečnosti země, přičemž odraz hlavních cílů této strategie lze spatřovat především ve vedení čínské ropné diplomacie. Dále Čína svým africkým angažmá sleduje potřebu pronikání na nové trhy, které mimo jiné představují velký význam pro odbyt čínských výrobků (Alden 2005: 147–148).

K dalším zájmům patří budování nových investičních příležitostí (Alden 2005: 147-148). Zde za klíčové aktéry, kteří se podílejí na vytváření těchto nových investičních a obchodních vazeb s africkými státy, lze označit především čínské firmy. Charakteristickým rysem těchto firem je, že se jedná především o velké či středně velké státem vlastněné podniky nebo státem kontrolované společnosti. Tyto společnosti mají díky strategii „going-global“, která je zaměřena na podporu investic čínských firem v zahraničí, oproti aktérům z jiných států, kteří se snaží proniknout na africké trhy, značné výhody ve formě státní pomoci (Broadman 2007: 98 cit. dle World Bank Group/MIGA).

Za další čínské projevy lze označit rozvojovou spolupráci a vedení symbolické diplomacie, kterou je možné přirovnat k novému typu dolarové diplomacie. Vedení této diplomacie spočívá v rozsáhlém investování do veřejných infrastrukturních projektů, čímž chce Čína dosáhnout navázání užších vztahů s africkými vládami a posílení obchodních vazeb. Příkladem může být vybudování železnice mezi Zambií a Tanzánií v 60. letech dvacátého století, či budování sportovních stadionů (např. Gambie, Mali), vládních budov (např. Angola, Mozambik) nebo silnic (např. Keňa, Etiopie) (Mbazima-Naidu 2008: 755).

Dále se mezi čínské zájmy řadí budování strategického partnerství, které mimo jiné souvisí s jedním z dlouhodobých cílů čínské zahraniční politiky, což je uznání svrchovanosti vůči Tchaj-wanu. Pekingská snaha usilující o schválení své sféry vlivu v této oblasti vedla u většiny afrických států k omezení či přerušení diplomatických styků s Tchaj-wanem (Alden 2005: 147-148). Oficiální diplomatické styky s Tchaj-pej nadále udržuje jen pět afrických zemí (Gill-Reilly 2007: 38).

3.1 Historie čínského zájmu

Čínsko-africké vztahy lze s ohledem na dobu delší padesáti let charakterizovat jako přátelské, zdvořilé a prospěšné pro budování vztahů mezi Čínou a konkrétními africkými státy (Gill-Reilly 2007: 37). Solidární vystupování Číny vůči Africe tedy není jevem novým a lze ho spatřovat již od založení Čínské lidové republiky v roce 1949. Od těchto dob se stala Čína významným podporovatelem bojů afrických zemí proti kolonialismu a imperialismu. V určité míře se podílela na rozvojové pomoci některých států, směřující převážně do oblastí zdravotnictví, vzdělávání a zajišťování technických služeb (Alves 2006: 5).

Dne 18. dubna 1955 se v Bandungu v Indonésii konala konference 23 hlav států asijských zemí a zástupců afrických států, které již nezávislost získaly⁵. Tato konference vnesla do již započatého procesu dekolonizace nová očekávání a výzvy. Důležitou roli při vyjednávání závěrů této konference sehrál premiér Čou En-laj, čímž započal éru stále se zvyšujícího zájmu Číny o Afriku (Záhořík 2010: 11–12). Jedním z důležitých bodů této konference bylo ze strany Číny a afrických států přijetí tzv. *pěti principů mírové koexistence*, které byly již v roce 1954 zformulovány čínskou a indickou vládou k úpravě vzájemných vztahů. Tyto principy se zakládají na vzájemném respektování územní celistvosti, neútočení, nevměšování se do vnitřních záležitostí, rovnoprávnosti a vzájemné výhodnosti a na mírovém soužití (Looy 2006: 2; United Nation 1958: 70).

V osmdesátých letech došlo z důvodu narůstající rozvojové pomoci ze strany západních aktérů k poklesu čínské podpory a vzájemné obchodní bilance ve vztahu k africkým státům. K opětovnému nárůstu interakcí došlo v souvislosti s událostí na čínském náměstí Tchien-an-men v roce 1989, důsledkem čehož se Čína dostala do mezinárodní izolace a byla tedy nucena obrátit svoji pozornost zpět na africký kontinent (Záhořík 2010: 73).

Po rozpadu SSSR, který ukončil bipolární rozdělení světa, ztratila Afrika z geopolitického hlediska svůj význam přeneseného bojiště, což podle Záhoříka (2010: 74) znamenalo „postupnou marginalizaci Afriky v globálním měřítku“. Peking v souvislosti s tímto fenoménem začal upevňovat své diplomatické a ekonomické vztahy s Afrikou. Příkladem je událost z roku 1996, kdy navštívil africký kontinent

⁵ Egypt, Etiopie, Súdán, Libye, Libérie

čínský prezident Ťiang Ce-min za účelem vybudování nových vztahů, které nebudou mít ideologický charakter. Ce-min v souvislosti s touto návštěvou představil pětibodový návrh zaměřený na budování užší spolupráce a nového typu partnerství s africkými státy. Toto partnerství má směřovat ke spolehlivému přátelství, svrchované rovnosti, neintervenci a k rozvoji vzájemně prospěšné mezinárodní spolupráce. Tím došlo k obrovskému obratu oproti maovské éře (1963–1976), kdy byly vztahy s Afrikou formovány na bázi čistě ideologických úvah (Alden 2005: 147–148; Alden 2007: 5).

3.2 Vedení diplomacie Číny

V lednu roku 2006 si čínský parlament při příležitosti padesátého výročí začátku diplomatických vztahů mezi Čínou a republikou Egypt, jakožto první dohodou tohoto druhu s africkými státy, vzal k projednání čínskou politiku v Africe. Tato politika má za cíl nadále podporovat stabilní růst dobrých čínsko-afrických vztahů v dlouhodobém horizontu a přivést vzájemně prospěšnou spolupráci do nové fáze. V souvislosti s tímto setkáním došlo k přijetí dokumentu s názvem *China's African Policy*, jenž souvisí s diplomatickou strategií Číny v Africe a je demonstrativním příkladem toho, jak značnou roli hraje Afrika v podpoře budoucího ekonomického růstu Číny. Z 53 afrických zemí jich 47 s Čínou navázalo diplomatické styky (Broadman 2007: 171, cit. dle World Bank Group Staff).

Na oficiálních stránkách čínské vlády je v souvislosti s tímto dokumentem čínská zahraniční politika vůči Africe popisována na základě jejích snah směřujících k posílení solidarity a spolupráce s jednotlivými africkými zeměmi. Dalším z čínských cílů je pokračování v budování přátelských vztahů a formování nového typu strategického partnerství s Afrikou, které v sobě zahrnuje politickou rovnoprávnost, vzájemnou důvěru, ekonomickou „win-win“ spolupráci a kulturní výměnu. Charakter čínsko-africké zahraniční politiky lze popsat na základě následujících principů: Čína se zavazuje k upřímnému, přátelskému a rovnému budování vztahů s africkými státy. Tento postoj vychází z již zmiňovaných pěti základních principů mírové spolupráce, které byly schváleny na konferenci v Bandungu (viz výše). Čína taktéž respektuje nezávislost afrických států, přičemž podporuje jejich snahu budování ekonomického rozvoje (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China 2006).

Jedním z kroků čínské zahraniční politiky vůči africkému kontinentu je závazek zvýšení spolupráce s Afrikou na půdě OSN a v dalších multilaterálních vztazích, a to cestou podpory afrických požadavků a návrhů vůči mezinárodnímu společenství u záležitostí, jež se převážně dotýkají problematiky spojené s budování mírových a rozvojových politik afrických zemí (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China 2006).

Vzájemné vztahy mezi Afrikou a Čínou mají taktéž vést ke vzájemnému obohacování a ke sdílení zkušeností z oblasti řízení státu a jeho rozvoje. Má docházet k posilování spolupráce v oblastech vědy, kultury, zdraví a vzdělávání. Čína také podporuje snahy afrických států týkající se budování lidského kapitálu a udržitelného rozvoje. Za jednu z motivací budování vzájemných vztahů označuje oboustranný užitek a prosperitu (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China 2006).

3.3 Forum on China-India Cooperation – FOCAC

Pomocí „Go-out“ strategie, jež byla zavedena v roce 1990, usiluje čínská vláda prostřednictvím aktivit státních podniků o posílení investic a vzájemných obchodních styků s okolním světem. V rámci „go-global“ strategie, jež má za cíl pronikání na nové trhy, byla v roce 2000 mezi Čínou a Afrikou posílena spolupráce založením fóra s názvem *Forum on China-Africa Cooperation* (FOCAC) (Cissé 2012).

Toto fórum bylo vytvořeno se záměrem upevnění vzájemných hospodářských, politických a diplomatických styků mezi oběma aktéry (Cissé 2012). V témže roce se v rámci tohoto uskupení konala první konference ministrů v Pekingu, jejímž výsledkem bylo přijetí Pekingské deklarace a programu čínsko-africké spolupráce v oblasti hospodářského a sociálního rozvoje. Jedním z konkrétních závazků čínské strany bylo prohlášení na snížení, či úplné zrušení dluhu v celkové výši 10 miliard RMB pro silně zadlužené a nejméně rozvinuté africké státy, které se sdružují v FOCAC. Tento ústupek měl vést k nastartování spolupráce, povzbuzení investic a k usnadnění přístupu na africký trh pro čínské firmy, kterých zde v současné době působí více než dva tisíce. V roce 2011 představovala celková výše vzájemných obchodních bilancí mezi těmito aktéry 160 miliard USD a celkový objem investic se pohyboval ve výši 13 miliard USD, což dělá z Číny hlavního obchodního partnera afrického kontinentu (FOCAC 2013; Cissé 2012).

Ve dnech. 8. a 9. listopadu 2009 se konalo čtvrté a zatím poslední ministerské setkání FOCAC v egyptském Šarm aš-Šajchu. Výstupem této konference (stejně jako u konferencí předchozích) bylo přijetí tříletého akčního plánu, který vychází z nového typu strategického čínsko-afrického partnerství založeného na koncepci udržitelného rozvoje. Tento plán je zaměřen na problematiku týkající se změn klimatu, prohloubení spolupráce v oblasti vědy a techniky, na liberalizaci čínského trhu pro africké výrobky a dále na posílení kooperace v oblastech zemědělství, zdravotní péče a vzdělávání (FOCAC 2013).

3.4 Čína a Afrika versus ropa

Jak již bylo řečeno, Čína je z důvodu zajištění svých energetických potřeb závislá na importu ropy z jiných částí světa a je to právě Afrika, která se na poli tohoto zájmu dostává do role stále významnějšího aktéra. V roce 2011 obsadil africký kontinent po oblasti Blízkého východu druhé místo ve výši čínského ropného exportu. Čínský import z Afriky v tomto roce představoval produkci 1,2 milionu barelů ropy za den, což odpovídá 24 procentům celkového čínského importu této suroviny. Z pohledu jednotlivých afrických států proudilo do Číny v roce 2011 nejvíce surové ropy z Angoly, Súdánu a Demokratické republiky Kongo (U.S. Energy Information Administration 2012).

Při zkoumání charakteru čínské ropné diplomacie na africkém kontinentu lze nalézt dva hlavní cíle, které se ve velké míře odrážejí od strategie budování energetické bezpečnosti země. V případě prvního cíle, jenž je krátkodobého charakteru, se jedná o snahu zajišťování ropných dodávek pro domácí trh, u něhož dochází k neustálému nárůstu poptávky po této komoditě. Druhý, dlouhodobý cíl, je spojen s úsilím Číny proniknout na mezinárodní trh s ropou a dostat se v tomto směru do pozice významného globálního hráče (Taylor 2006: 938). Pro naplnění těchto cílů Čína využívá strategie spočívající v uzavírání dlouhodobých smluv s jednotlivými státy nebo v nákupu zámořského majetku v energetickém sektoru. Dalšími čínskými aktivitami zaměřenými na zajištění surovinové stability je např. skupování podílů na afrických ropných polích (Taylor 2006: 942).

K aktérům, kteří se významně podílejí na procesu získávání zdrojů v oblasti energetiky, patří čínské ropné společnosti, Státní komise pro plánování rozvoje,

Ministerstvo zahraničních věcí a armáda. Ke klíčovým státním ropným společnostem, které se angažují na africkém trhu s ropnými produkty, patří China National Petroleum Corporation (CNPC), China National Offshore Oil Corporation (CNOOC) a China Petrochemical Corporation (Sinopec). Vliv a fungování těchto koncernů je odvozen od ústřední čínské vlády, která mimo jiné jejich prostřednictvím usiluje o dosažení konkurenceschopnosti na světovém ropném trhu (Downs 2004: 25). Tyto společnosti se vymezují pragmatickým budováním přátelských vztahů s africkými státy, které jsou producenty ropy, čímž sledují nové investiční příležitosti (Downs 2004: 38).

3.5 Čínské PZI v Africe

Čínské aktivity spojené s PZI⁶ začaly nabývat na významu s počátkem nového tisíciletí. K nárůstu PZI přispělo v roce 2002 přijetí nové čínské strategie „going-global“, díky níž se čínským firmám otevřela cesta pro investování v zahraničí (Kobylinski 2012: 2-3).

Při zkoumání čínských PZI putujících na africký kontinent je důležité zohlednit fakt, že v případě oficiálně uváděných výší PZI je tato částka z mnoha příčin podhodnocena. Tato suma reprezentuje pouze PZI, které byly oficiálně nahlášeny čínské vládě a nejsou do ní zahrnuty údaje od některých soukromých firem, které o svých PZI vládu neinformovaly (Shinn 2013).

V období mezi roky 2003 až 2007 směřovaly čínské PZI převážně do pěti afrických států, jednalo se o Nigérii, JAR, Súdán, Alžírsko a Zambii. Objem PZI, který putoval do těchto států, představoval více než 70 procent čínských PZI plynoucích na africký kontinent. V roce 2010 se do popředí čínského zájmu dostala Etiopie s 580 čínskými firmami, které se zde zaregistrovaly a jejichž odhadovaný investiční kapitál představuje 2,2 miliardy USD. V roce 2012 byly největšími příjemci čínských PZI Nigérie, Alžírsko, Jihoafrická republika, Demokratická republika Kongo a Niger. Dohromady bylo do těchto států investováno kolem 43 procent čínských PZI v Africe

6 Přímé zahraniční investice lze definovat jako přeshraniční investice, kdy rezident jedné ekonomiky (přímý investor) jeví trvalý zájem o podnikání v jiné ekonomice. Na základě tohoto zájmu se mezi oběma subjekty vytváří dlouhodobé partnerství, na jehož základě má přímý investor možnost prostřednictvím této investice přímo zasahovat do řízení daného podniku. Zahraniční investor musí podle konvence vlastnit alespoň 10 procentní podíl kmenových akcií nebo většinu hlasovacích práv daného podniku v zahraničí. Přímá investice v sobě kromě podílu na základním kapitálu zahrnuje také reinvestovaný zisk a ostatní kapitál (zahrnuje úvěrové vztahy s přímým investorem) (ČNB 2013b).

(Kobylinski 2012:7). Část objemu PZI putuje do Čínou vytvořených speciálních ekonomických a obchodních zón, jež se nacházejí ve dvou oblastech Nigérie a Zambie a dále v Egyptě, Etiopii a na Mauriciu (Shinn 2012).

Většina čínských PZI putuje v rámci afrického kontinentu do těžařských a infrastrukturních projektů. V těchto oblastech jsou hlavními aktéry, jež se podílejí na toku PZI, velké státem vlastněné společnosti, které mají možnost operovat na základě státních dotací či půjček od státem vlastněných čínských bank. Malé a střední podniky se dále podílejí na PZI putujících do oblasti telekomunikace, velkoobchodu a průmyslové výroby (Renard 2011: 19).

Příkladem rozsáhlých PZI ze strany čínských státních společností je působení ropného koncernu CNPC v súdánském ropném sektoru, kde má její angažmá více než patnáctileté trvání. V súdánském ropném Bloku 6 vlastní CNPC 95 procentní podíl a v dalších čtyřech blocích se její podíly pohybují kolem 40 procent. Dále vlastní padesáti procentní podíl Chartúmské ropné rafinerie se zpracovatelskou kapacitou 5 milionů tun ročně (China Petroleum Corporation 2009: 6).

Do infrastrukturních projektů bylo z čínské strany do roku 2006 ve formě PZI investováno kolem 7,5 miliardy USD, přičemž v oblasti obnovy a výstavby nových silničních a železničních sítí putovalo nejvíce PZI do Nigérie, Gabonu a Mauretánie. U projektů spojených s realizací informačních a komunikačních sítí byla největšími příjemci PZI Etiopie, Súdán a Ghana (Renard 2011: 20).

3.6 Vztahy Číny s vybranými africkými státy

Čína rozvíjí diplomatické a obchodní styky s řadou afrických států, přičemž motivy a také intenzita této vzájemné spolupráce je značně diverzifikovaná, což souvisí se skutečností, že se u jednotlivých států tato kooperace dotýká odlišných oblastí či odvětví jejich ekonomik. Čínské snahy o zajištění stabilního přísunu ropy se zásadně projevují na způsobu vedení diplomacie směrem ke konkrétním státům afrického kontinentu. Z pohledu ropného sektoru jsou pro Čínu dlouhodobě největšími africkými dodavateli ropy Angola a Súdán.

3.6.1 Angola

Angola je zemí, ve které se v roce 1975, tedy v době, kdy získala v rámci dekolonizace svoji nezávislost na Portugalsku, rozhořela občanská válka, která přinesla více než čtyři miliony obětí. Mezi nepřátelené strany tohoto konfliktu patřilo Lidové hnutí za osvobození Angoly (MPLA) v čele s Josém Eduardem dos Santosem a Národní svaz za úplnou nezávislost Angoly (UNITA) v čele s Jonasem Savimbim. I přes mnohaleté snahy o ukončení této války se podařilo konflikt ukončit až po smrti Savimbiho v roce 2002, což předurčilo vítězství MPLA. Prezident Santos v roce 2010 prosadil změnu ústavy a v roce 2012 se mu podařilo obhájit svůj prezidentský post (CIA 2013c).

Od ukončení občanské války se Angole podařilo dosáhnout značného ekonomického progresu. Tento rozvoj je ovšem do velké míry determinován závislostí na ropné produkci. To značí například fakt, že v roce 2011 představoval import ropy do jiných částí světa 98 procent celkových vládních příjmů. Výše HDP se taktéž zásadně odvíjí od ropného bohatství. V roce 2011 dosáhl HDP 104 miliardy USD, čímž se Angola v rámci afrického kontinentu řadí na pozici země s třetí největší ekonomikou (U.S. Energy Information Administration 2013; The World Bank 2013). Podle odhadů MMF činil v roce 2012 nárůst DPH 6,36 procenta a tento trend lze očekávat i v následujících letech. Míra inflace, která v roce 2000 činila 323 procent, klesla do roku 2012 na 10,75 procenta (IMF 2012c). I přes značný růst angolské ekonomiky se tento stát potýká s velkými socioekonomickými problémy, jako je například vysoká míra chudoby. Z údajů *Millennium Development Goal Indicator* žilo v roce 2000 více než 62,3 procenta obyvatel na hranici chudoby (méně než 1 USD na den) (Millennium Development Goal Indicator 2012). Dalšími problémy, které brání v rozvoji země, jsou vysoká míra korupce a netransparentnosti, nedostatečná infrastruktura a značná ekonomická nerovnost (Zhao 2011).

Pevninské ropné zásoby byly v Angole objeveny v roce 1955. Krátce poté byly objeveny velké podmořské zásoby v pobřežní enklávě Cabinda. Ropný sektor se od počátku začal rozvíjet dynamickým tempem, k čemuž po roce 1980 začaly ve velkém přispívat vysoké zahraniční investice a přítomnost mezinárodních ropných společností (OECD/IEA 2006: 81). V roce 2007 se stala Angola členem Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC), čímž se výše její produkce dostala pod přímý dohled

ostatních členů tohoto uskupení. Angolské zájmy se ovšem často rozcházejí s kolektivním postojem této organizace. Tím je například vládní plán, který nadále počítá se zvyšováním produkce ropy (do roku 2014 chce zvýšit produkci na 2 miliony barelů ropy za den) a zemního plynu s cílem navyšování příjmů státního rozpočtu (U.S. Energy Information Administration 2013).

Angola je po Nigérii druhým největším producentem ropy na africkém kontinentu. Těžební průmysl představuje přibližně 47 procent HDP Angoly. Kromě jednoho procenta, které zastává těžba diamantů, se jedná o těžbu ropy (African Economic Outlook 2012: 4). Od ukončení dlouhotrvající války, která komplikovala hledání nových nalezišť ropy, se angolská produkce více než zdvojnásobila. V roce 2002 Angola vyprodukovala 896 tisíc barelů ropy za den, do roku 2011 vzrostla tato produkce na 1,84 milionu barelů ropy za den (U.S. Energy Information Administration 2013). Mezi hlavní aktéry ropného sektoru v Angole patří Ministerstvo pro ropu, které je odpovědné za veškeré aktivity související s ropným průmyslem a státní ropná společnost Sonangol (Sociedade Nacional de Combustíveis de Angola), ta kromě vlastních aktivit souvisejících s těžbou ropy také koordinuje a dohlíží na činnost mezinárodních ropných společností angažujících se v Angole (OECD/IEA 2006: 82-83).

První diplomatické styky Číny s Angolou byly navázány v roce 1983. O rok později byla podepsána první obchodní dohoda. V roce 1988 byla zřízena smíšená hospodářská a obchodní komise, jejíž první setkání proběhlo až v roce 1999. V roce 2007 se Čína dostala po Portugalsku do pozice druhého největšího obchodního partnera Angoly. Čínský export do Angoly tvoří převážně ocelové a železné komponenty, akumulátory, cement a automobily (Campos; Vines 2008: 8). V roce 2010 pocházelo 14,3 procenta angolského importu z Číny. Hlavní složkou angolského exportu do Číny je ropa. V roce 2010 do Číny proudilo 43,1 procenta exportu Angoly, přičemž v téže roce tvořila ropa 97,5 procenta celkového exportu (African Economic Outlook 2012: 7). V tomto roce dosáhly vzájemné obchodní aktivity výše 120 miliard USD, což Čínu posunulo na pozici největšího angolského obchodního partnera (Zhao 2011).

Po roce 2002 se hlavní prioritou Angoly stala post-konfliktní rekonstrukce státu. V tomto směru sehrála Čína velmi významnou roli. Čínská pomoc ve formě finanční a technické podpory přinesla více než sto projektů, které zasahovaly do oblastí energetiky, zdravotnictví, školství, telekomunikace, rybolovu, vodního hospodářství atd.

(Campos; Vines 2008: 1). Čína se dále významně podílela na obnově infrastruktury. V roce 2004 poskytla v souvislosti s rozvojovými projekty angolské straně půjčku ve výši 2 biliony USD, která měla sloužit na stavbu železnic, administrativních budov nebo na elektrifikaci. Tato půjčka byla poskytnuta za podmínky sedmdesáti procentní účasti čínských firem na těchto projektech. Další podmínkou bylo povolení pro čínské ropné koncerny importovat z Angoly 10 tisíc barelů ropy za den. Ač tato půjčka vykazuje méně výhodnější podmínky, než nabízí při poskytování úvěru např. Světová banka nebo MMF, bylo její poskytnutí angolskou stranou schváleno. Vysvětlením může být možné netransparentní zacházení se zdroji této pomoci, které je, oproti světovým institucím, z čínské strany z důvodu zastávání politiky nevměšování se do vnitřních záležitostí států, tolerováno (Looy 2006: 19).

Tento typ spolupráce se do velké míry odráží od charakteru vzájemných čínsko-angolských vztahů, které v roce 2006 v souvislosti s návštěvou čínského premiéra Wen Jiabaa, popsal angolský prezident Eduardo dos Santos jako „vzájemně prospěšné“. Toto partnerství označil za pragmatické bez ohledu na politické okolnosti (Campos; Vines 2008: 1). V roce 2010 při setkání čínského viceprezidenta Wanq Qishana a angolského prezidenta Eduarda dos Santose se obě strany domluvily na prohloubení tohoto vzájemného strategického partnerství s důrazem na zlepšení efektivity a úrovně této spolupráce (Beijing review 2011).

Hlavní prioritou čínského partnerství s Angolou je získávání nových ropných zdrojů. Z čínských ropných společností se v této zemi nejvíce angažuje Sinopec, který v roce 2004 společně se Sonagolem vytvořil Sonangol-Sinopec International. Jedná se o společný podnik, jenž byl vytvořen se záměrem užší spolupráce v oblasti produkce a rafinování ropy. Další čínskou aktivitou, související s ropným sektorem, je skupování akcií jednotlivých ropných bloků. V roce 2009 Sinopec společně s CNOOC nakoupil 20 procent akcií v ropném Bloku 32. Dále od roku 2010 vlastní 50 procent akcií v ropném Bloku 18. Podle všech předpokladů bude tento čínský zájem pokračovat i v budoucnu a Čína bude nadále usilovat o větší podíly v angolském ropném sektoru (Zhao 2011).

3.6.2 Súdán a Jižní Súdán

Súdán byl v období kolonizace pod správou Velké Británie. Svoji nezávislost získal v roce 1956. Od této chvíle se země dostala do dvou vleklých občanských válek

mezi severní a jižní oblastí státu (1955–1972, 1983–2005). Tyto konflikty si dohromady vyžádaly více než 2,5 milionu životů. V roce 2005 se podařilo prostřednictvím CPA (*Comprehensive Peace Agreement*) neboli tzv. souhrnné mírové dohody uzavřít příměří. Výsledkem této dohody bylo ujednání, že zisky z ropných příjmů budou rozděleny v poměru 1:1 pro obě oblasti. Dalším bodem vyjednávacího procesu bylo poskytnutí šestileté autonomie pro Jižní Súdán. Po jejím vypršení bylo garantováno referendum, ve kterém mělo být rozhodnuto o podobě konečného statusu země. V referendu, jež proběhlo v lednu roku 2011, se 98 procent obyvatel vyslovilo pro úplné odtržení. Oficiálně získal Jižní Súdán nezávislost 9. července 2011 (CIA 2013d).

Po územním rozdělení v roce 2011 jsou na sobě obě země v souvislosti s ropným průmyslem nadále značně závislé. Tuto závislost značí fakt, že přibližně 75 procent veškeré produkce ropy pochází z oblasti Jižního Súdánu, ale severní část Súdánu má na svém území ropovody, rafinérie a exportní infrastrukturu. V souvislosti s touto situací došlo mezi státy k několika neshodám, které se týkaly sporných ropných území a tranzitních poplatků, kdy Súdán požadoval po Jižním Súdánu částku, která byla v rozporu s mezinárodními normami. Celá situace vyvrcholila na počátku roku 2012, kdy Jižní Súdán z důvodu stále přetrvávajících sporů (např. obvinil Súdán z krádeže jeho ropné produkce) přerušil na několik měsíců ropnou produkci (EIA 2013). Jižní Súdán v září roku 2012 podepsal s Etiopií a Džibutskem dohodu o vybudování ropovodu, který by měl vést přes jejich území do etiopského přístavu Lamu, čímž by do určité míry předešel komplikacím způsobeným exportem ropy přes súdánské území (Safi-Simon 2013).

Diplomatické styky mezi Súdánem a Čínou byly oficiálně navázány v roce 1959. K prvním významnějším interakcím začalo docházet v sedmdesátých letech, kdy Čína započala se sérií prvních rozvojových projektů a taktéž poskytla Súdánu první úvěr. V roce 1989, kdy se do čela súdánskému státu dostal Umar Hasan Ahmad al-Bašír, začalo v souvislosti s jeho autoritářským vládnutím docházet ke zhoršování súdánských vztahů se Spojenými státy a Západem obecně (Shinn 2009: 87). V podobné situaci se v téže době nacházela také Čína, jež se z důvodu událostí na náměstí Tchien-an-men dostala do značné izolace od západního světa. Postavení obou aktérů na mezinárodní scéně tak napomohlo k navázání užší formy spolupráce, která se z obou stran dala označit za přínosnou (Cafiero 2013).

V roce 2011 představoval celkový objem ropného exportu Súdánu a Jižního Súdánu v průměru 330 tisíc barelů ropy za den. Většina tohoto exportu putovala na asijské trhy, převážně do Číny. Čínský import činil přibližně 220 tisíc barelů ropy za den, což přibližně odpovídá 2/3 celkového súdánského exportu a přibližně pěti procentům čínského importu. Nejvýznamnějšími aktéry súdánského a jihosúdánského ropného průmyslu jsou zahraniční společnosti, mezi nimiž má největší čínské zastoupení ropný koncern CNPC, který společně s ostatními zahraničními společnostmi vlastní většinu podílu v předních ropných konsorciích.⁷ K domácím ropným společnostem se řadí súdánská Sudapet (The Sudan National Petroleum Corporation) a jihosúdánská Nilepet (The Nile Petroleum Corporation) (U.S. Energy Information Administration 2013).

Od poloviny roku 1990 se ze strany Pekingu začal objevovat zvýšený zájem o súdánské energetické zásoby. Toto čínské zainteresování vedlo k tvorbě vlastní ropné diplomacie na súdánském území, která v sobě zahrnovala hledání nových ložisek ropy, těžbu, rafinaci, transport paliva a jeho následný prodej. Čínské ropné společnosti, angažující se v súdánském energetickém průmyslu, prostřednictvím rozsáhlých investic vybudovaly 1506 kilometrů ropovodů, ropnou rafinérii s kapacitou 2,5 milionu tun ročně a několik čerpacích stanic. S pomocí těchto projektů, vedoucích ke značnému rozvoji ropného sektoru, se Súdán, který byl původně závislý na dovozu ropy z jiných zemí, stal významným exportérem této komodity (Wenping 2010: 159).

Čína bývá často kritizována, že s vědomím nezpochybnitelného porušování lidských práv na súdánském území sleduje pouze vlastní zájmy a podporuje súdánskou vládnoucí elitu v nečestném jednání. Kritika se ještě více vyostřila v souvislosti s propuknutím konfliktu v Dárfuru⁸ a zjištěním, že velké množství zbraní a munice pochází právě z Číny (Macdonald 2010: 10).

⁷ GNPOC: čínská CNPC vlastní 40 procent tohoto konsorcia; Petrodar: čínská CNPC vlastní 41 procent konsorcia, čínský Sinopec vlastní 6 procent konsorcia

⁸ Dárfúr se nachází na západě Súdánu. Konflikt zde vypukl v březnu roku 2003. Od počátku zde docházelo k systematickému porušování lidských práv ve formě zabíjení, mučení, znásilňování, loupení atd. Násilí bylo páchano všemi zúčastněnými stranami nejvíce však vládní milicí Džandžavid podporovanou súdánskou vládou. I přesto, že se tímto případem zabýval Mezinárodní trestní soud, který vydal zatykač za zločiny páchané proti lidskosti, válečné zločiny a genocidu, dochází v oblasti Dárfuru i nadále k svévolnému zatýkání, vyslýchání a mnohdy následnému mučení zadržených (Amnesty International 2013).

V souvislosti s CPA začala Čína od roku 2005 budovat užší vztahy s jižní částí Súdánu, aby tak uchránila své zájmy v regionu, jenž prvotně souvisí se zajištěním přístupu k energetickým surovinám. V roce 2008 otevřela konzulát v Džubě a začlenila se do budování mírového procesu. Jihosúdánskému vedení byly při oficiální návštěvě Číny, jíž se zúčastnil také bývalý prezident Salva Kiir Mayardita, přislíbeny robustní investice. Jednou ze snah čínského působení je posílení rozvoje značně zaostalého státu za pomoci financování rozvojových projektů. Poté co získal Jižní Súdán nezávislost, patřila Čína k prvním státům, které tento nový stát diplomaticky uznaly (Cafiero 2013; Walters 2010).

4 INDICKÉ ANGAŽMÁ V AFRICE

Indii a Afriku pojí silné kulturní a historické vazby, z čehož pramení dlouhodobé udržování přátelských a vzájemně prospěšných vztahů. Mezi hlavní indické zájmy, jež podněcují pronikání Indie na africký kontinent, patří získávání nerostných surovin, přičemž se prvotně jedná o ropu, důležitou pro zajištění energetické bezpečnosti země. Ropa tak tvoří většinu indického importu z afrického kontinentu. Dalšími strategickými surovinami, o než Indie rovněž jeví zájem, jsou měď, uran a železná ruda. Dále se jedná o hledání přístupu na nové trhy, z tohoto pohledu je Afrika pro Indii stále atraktivnější lokalitou z důvodu narůstajícího spotřebitelského zájmu. Do Afriky také putuje velké množství indických léčiv. Dalším z indických zájmů je podpora její diaspory, která na africkém kontinentu představuje okolo 2,5 milionu osob indického původu, čímž Afrika ve světovém kontextu znázorňuje druhou největší indickou diasporu. Afrika je někdy označována za oblast, ve které se projevují indické snahy o dohnání čínských pozic (Verachia: 2010).

4.1 Historie indického zájmu v Africe

Vztahy Indie s Afrikou lze na základě historické perspektivy definovat jako dlouhodobé a daleko přesahující britský kolonialismus. Indie po získání své nezávislosti v roce 1947 zaujala v mezinárodním systému důležitou pozici aktéra bojujícího proti kolonialismu a rasismu. (Naidu 2010: 34). V roce 1955 se Indie ve velké míře podílela na vyjednáváních Bandungské konference, zde také navázala užší spojení s africkými státy. Na budování partnerství mezi Indií a Afrikou se významně podíleli přední představitelé nově nezávislé Indie. Džaváharlál Nehru aktivně vystupoval proti rasové diskriminaci v Jihoafrické republice a řešení této otázky se snažil aktivně prosazovat na půdě OSN. Dále propagoval politiku neangažovanosti a byl jedním z hlavních architektů tzv. Hnutí nezávislých, kam se postupem času začlenila řada afrických států. Stejně tak Mahátma Gándhího, jenž zastával politiku nenásilného a pasivního odporu v boji proti kolonialismu, následovala ve svém jednání řada afrických vůdců (např. Kwame Nkrumah z Ghany) (Beri 2003: 217).

K částečnému utlumení indicko-afrických vztahů došlo v souvislosti s porážkou Indie ve válce s Čínou v roce 1962, kdy přestala být Indie vnímána ze strany Afriky jako

vůdce. Od poloviny šedesátých let se začala Indie více než na celistvý kontinent zaměřovat na jednotlivé africké státy a započala s uplatňováním ekonomické diplomacie. V průběhu sedmdesátých a osmdesátých let se Indie nadále podílela na podpoře afrických států při osvobozeneckých bojích a kromě diplomatické podpory zahájila také pomoc finančního charakteru. Tato podpora byla zprostředkována prostřednictvím mezinárodních institucí jako OAJ (Organizace africké jednoty) nebo fondů OSN (Beri 2003: 217-218).

Jak již bylo nastíněno výše, od dob indické nezávislosti bylo budování nových vztahů a Afrikou až do doby ukončení studené války založené na ideologických a idealistických principech, které byly převážně politického charakteru. Na počátku devadesátých let, ve chvíli, kdy se začala indická ekonomika postupně liberalizovat, došlo k proměně dosavadních ekonomicko-politických priorit, což se také odrazilo na koncepci zahraniční politiky, která se stala více pragmatickou. S tím také souvisí potřeba Indie zajistit si dostatečný přísun chybějících surovin klíčových pro udržení dynamického rozvoje indické ekonomiky (Bhattacharya 2010: 67).

4.2 India-Africa Forum summit – IAFS

Účelem zřízení India-Africa Forum summit (IAFS) neboli Indicko-afrického fóra bylo posílení multidimenzionálních vztahů mezi Indií a africkými zeměmi. Toto fórum má vést v rámci vzájemné spolupráce k vytvoření nových příležitostí a k podpoře již existujících bilaterálních vztahů mezi oběma aktéry za pomoci akčního plánu, který byl přijat v souvislosti s konáním prvního summitu. Ten proběhl ve dnech 8. a 9. dubna 2008 v indickém Novém Dillí za účasti zástupců 14 afrických států. Konání druhého summitu proběhlo ve dnech 24. a 25. května 2011 v etiopské Addis Ababě (India-Africa Forum summit 2011).

Vzájemná kooperace probíhá v rámci IAFS celkem v sedmi sférách. První sférou je oblast ekonomické kooperace. Jedná se o spolupráci, jež si klade za cíl zintenzivnění vzájemných ekonomických interakcí založených na tvorbě nových obchodních a investičních příležitostí. Ekonomická kooperace v sobě zahrnuje oblasti týkající se: 1. Zemědělství, kde si klade za cíl zefektivnění tohoto sektoru a zajištění potravinové bezpečnosti. 2. Obchodních a průmyslových investic. Tato spolupráce má vést k zajištění udržitelného rozvoje a ekonomického růstu. 3. Malých a středních

podniků, jejichž činnost v Africe má přispívat k industrializaci a také ke snižování nezaměstnanosti. 4. V sektoru financí zastává klíčovou úlohu podporou vzájemných přímých zahraničních investic. 5. Podpora regionální integrace, která v sobě zahrnuje např. projekty na rozvoj infrastruktury (India-Africa Forum summit 2011).

Další sférou je oblast politické kooperace, v jejímž rámci se oba aktéři prvotně zaměřují na upevňování a posilování společné mírové a bezpečnostní politiky. Jsou zde např. řešeny otázky týkající občanské společnosti a vládnutí. V rámci této kooperace je kladen velký důraz na podporu demokratického vládnutí a na ochranu lidských práv. Jedním z vytyčených cílů je ze strany obou aktérů snaha, jež má směřovat k posilování úlohy demokratických institucí a voleb (Africa-India Forum summit 2011).

Dále se IAFS soustředí na spolupráci v oblastech: Rozvoje výzkumu vědy a techniky, sociálního rozvoje a budování lidského kapitálu, zdraví, kultury a sportu, turismu, infrastruktury, energetiky a životního prostředí, komunikace a médií (Africa-India Forum summit 2011).

4.3 Vedení indické diplomacie

Indickou zahraniční politiku vůči africkému kontinentu po skončení studené války lze popsat na základě pěti hlavních principů. Prvním je podpora ekonomické spolupráce. Základem této spolupráce je pomoc ve formě poskytnutí technické a ekonomické podpory africkým státům, která probíhá v rámci programu *The Indian Technical and Economic Cooperation* (ITEC)⁹. V souvislosti s tímto programem vznikl *Special Commonwealth African Assistance Programme* (SCAAP). Součástí těchto programů jsou aktivity, které v sobě zahrnují poskytování civilního a obranného školení, vypracování projektů a s tím související aktivity, vysílání delegací indických odborníků do jednotlivých států, dále pak organizování studijních cest nebo poskytování pomoci při přírodních katastrofách (Beri 2003: 219-220; The Ministry of Overseas Indian Affairs 2009).

9 Program ITEC probíhá od roku 1964 jako oficiální program indické vlády, jeho hlavním úsilím je podpora technické spolupráce. ITEC je prvotně zaměřen na zajišťování technické podpory rozvojovým státům a je jednou ze součástí indické "jih-jih" spolupráce. (Government of India- Technical Cooperation Division)

Dalším z principů je podpora osob indického původu (*Person of India Origin* – PIO), což souvisí s rozsáhlou indickou diasporou¹⁰ (Beri 2003: 219). Tato indická diaspora představuje z hlediska afrického kontinentu okolo 2,8 milionu osob. Největší indická komunita čítající kolem 1,3 milionu příslušníků se vyskytuje v oblastech JAR. Následuje Mauritius s přibližně 855 tisíci PIO, Keňa se 100 tisíci PIO a Tanzanie s Ugandou, kde žije kolem 90 tisíc PIO (Verachia 2010). V souvislosti s tímto fenoménem zřídila indická vláda v roce 2000 speciální výbor, který se má věnovat problematice této diaspory v jejím celosvětovém kontextu (Beri 2003: 225).

Třetím principem je prevence boje proti terorismu. V souvislosti s teroristickými útoky z 11. září 2001 a s útoky na indický parlament dne 13. prosince téhož roku došlo ze strany afrických států k lepšímu pochopení indických pozic směrem k této problematice. Ke společnému dialogu mezi těmito aktéry, který je zaměřen na řešení otázek týkajících se hrozeb terorismu, dochází na mnohostranných fórech. S tímto bodem úzce souvisí snaha o zachování míru v jednotlivých afrických státech. Poslední princip je zaměřen na pomoc africkým obranným složkám (Beri 2003: 219-225).

4.4 Indie, Afrika a ropa

V Indii se v oblasti průzkumů vlastních ropných nalezišť nepodařilo od roku 1970 učinit žádné zásadní objevy. Indické ropné rezervy představují ve světovém měřítku pouze 0,4 procenta celkových zásob této suroviny. Výhledy do budoucnosti predikují, že zásoby uhlí, tedy komodity, která je doposud hlavní energetickou surovinou Indie, budou v průběhu následujících 40 let vyčerpány. Tyto faktory společně s předpokladem, že by se měla Indie do roku 2030 stát třetím největším spotřebitelem energie, lze označit za hlavní příčiny jejího angažmá v ropných sektorech afrických států (Naidu 2010).

Dalším z motivů tohoto indického ropného angažmá je snaha o vytvoření širších struktur ropných dodavatelů, s cílem snížení závislosti na importu ropy z oblastí

¹⁰ Indická diaspora je druhou nejpočetnější na světě. Celkem se jedná o komunitu čítající více než 25 milionů obyvatel indického původu, kteří žijí rozptýleni v regionech po celém světě. Za příčinu tohoto jevu lze označit různé typy migrace spojené např. s odchodem za lepšími pracovními příležitostmi, kolonialismem či vlivem globalizace. V průběhu posledních 30-ti let dvacátého století došlo ke změně charakteru těchto migračních vln, proto lze hovořit o tzv. "nové diaspoře", která je převážně spojena s pohybem vysoce vzdělaných či kvalifikovaných pracovníků do více rozvinutých částí světa či do oblastí, jež pro ně představují potenciál z hlediska získání lepšího pracovního uplatnění (The Ministry of Overseas Indian Affairs 2009). <http://moia.gov.in/accessories.aspx?aid=10>

Blízkého východu, jakožto regionu, kde panuje značná politická nestabilita, která by mohla mít za následek narušení ropných dodávek a způsobit tak značné ohrožení celého energetického konceptu Indie (Pham 2011: 11).

Indie v souvislosti s vedením své ropné diplomacie zdůrazňuje svůj zájem participovat na celém procesu ropné produkce, který zahrnuje vedle rafinace surové ropy také skladování a transport této suroviny, čímž poukazuje na odlišnost svého jednání vzhledem k velké části ostatních aktérů, kteří prvotně usilují o samotný nákup ropných produktů (Pham 2011: 12).

Indický dovoz ropy zaujímá z pohledu celkového indického importu z Afriky důležitou pozici, o čemž vypovídá např. ropný import z let 2008-2009, kdy africká ropa představovala 58,6 procenta celkového objemu importu z tohoto kontinentu (Beri 2011: 7).

Ke klíčovým indickým aktérům, jež se angažují v africkém ropném sektoru, patří vedle indických národních podniků, mezi nimiž je jedním z nejvýznamnějších mezinárodní rameno indické společnosti Oil and Gas Corporation (ONGC), tedy ONGC Videsh Limited (OVL), také soukromé společnosti, z nichž je na africké půdě jednou z nejaktivnějších společnost Essar Energy. K dalším aktérům patří indické ministerstvo pro ropu a zemní plyn a taktéž obchodní komory, jako například federace indického průmyslu a obchodu, která byla iniciátorem vzniku India-Africa Hydrocarbons Conference. Hlavním cílem této konference je snaha o zvýšení indických investic do afrického energetického sektoru (Beri 2011: 8).

4.5 Přímé zahraniční investice Indie

Indické PZI putující na africký kontinent zaznamenaly největší nárůst v letech 2000–2007. V tomto období vzrostly oproti období 1990-1999 o 836 procent. Tento obrovský boom byl podmíněn geografickým rozšířením indického působení na africkém kontinentu. Do sedmdesátých let byla hlavní pozornost upřena převážně na Nigérii, Keňu a Ugandu. Oproti tomu v období 2000–2007 se směřování přílivu indických investic dotýkalo již 28 afrických zemí. V období let 1961–2007 putovalo do Afriky přibližně 73 procent z celkového objemu indických PZI. Největší příliv PZI putuje

z Indie do oblasti východní Afriky, z toho okolo 70 procent směřuje na Mauricius, převážně do finančního a IT sektoru (Prahdan 2008: 16).

Značné aktivity vyvíjí Indie v Súdánu, kam směřuje okolo 12 procent z afrického objemu indických PZI. Zde se Indie začala v roce 2003 angažovat na poli ropného a plynárenského sektoru, kde měla indická OVL získat podíly v ropných sektorech v The Greater Nile Oil Project, k čemuž nakonec z důvodu soutěže s Čínou nedošlo. Dále zde Indie prostřednictvím FDI investuje do sektoru lehkého strojírenství (Prahdan 2008: 17).

Co se týče dalších PZI v ropném sektoru, v roce 2009 získala indická ropná společnost Essar Oil Limited padesátiprocentní podíl v Kenya Petroleum Refineries Limited odkupem od společností Shell, BP a Chevron. Do Keňi dále putují investice do farmaceutického, chemického a textilního průmyslu (Prahdan 2008: 18).

4.6 Vztahy Indie s vybranými africkými státy

4.6.1 Nigérie

Nigérie byla v dobách kolonialismu pod správou Velké Británie. Po druhé světové válce jí byla garantována větší míra autonomie. Plnou nezávislost získala jako většina afrických zemí v roce 1960. V roce 1999 byla po 16 letech vlády vojenských junt přijata nová ústava a nastal mírový přechod k civilní formě vládnutí. Přesto v zemi dlouhodobě dochází k etnickým¹¹ a náboženským¹² pnutím. I přes řadu ekonomických reforem, s nimiž Nigérie započala v roce 2008, se země stále potýká s řadou problémů, jež utlumují její další rozvoji. Jedná se například o špatné makroekonomické ukazatele, nedostatečnou infrastrukturu, značnou korupci a netransparentnost při nakládání s prostředky z ropných výnosů, které tvoří hlavní část příjmů státní pokladny. Pokud se Nigérii podaří překonat tyto problémy a začne efektivněji nakládat se svými zdroji, má z hlediska rychlého rozvoje velký potenciál předehnat Jižní Afriku a převzít tak roli hegemonu v regionu. (CIA 2013e; Vasudevan 2010: 3)

Nigerijský ekonomický růst se v minulém desetiletí v průměru pohyboval o 7,4 procenta a podle odhadů by měl mít i nadále vzrůstající tendenci. Kromě ropného

¹¹ Na území Nigérie se nachází více než 250 etnických skupin

¹² 50 procent obyvatel vyznává islám; 40 procent obyvatel se hlásí ke křesťanství

sektoru měl na tomto nárůstu podíl také rozvoj v oblasti telekomunikací, stavebnictví, zemědělství, hotelnictví a restauračních služeb. Jedním z cílů nigerijské vlády je snížení inflace pod 10 procent do konce roku 2013. Ze socioekonomického hlediska se země potýká s vysokou nezaměstnaností, která také souvisí až s 60 procenty obyvatel žijících na hranici chudoby¹³ (African Economic Outlook 2012: 2).

Nigerijské ropné rezervy činily v roce 2012 odhadem 38,5 miliardy barelů ropy¹⁴. Z hlediska ropného exportu zastávala Nigérie v roce 2009 příčku šestého největšího dodavatele této suroviny na světě. (CIA 2013e) S produkcí 2,13 milionu barelů ropy za den v roce 2011 je Nigérie největším ropným producentem v Africe. Od roku 1971 se stala členem organizace OPEC. Oblast s největšími ložisky ropy se nachází v deltě Nigeru. V této oblasti často dochází ze strany militantních skupin k vandalismu a násilnému jednání. Hlavní skupinou, jež se na výtržnictví podílí, je Hnutí za emancipaci delty Nigeru (MEND). Toto hnutí usiluje o spravedlivější přerozdělování výnosů z ropného bohatství a požaduje zvýšení dohledu nad tímto sektorem. Členové MEND se podílejí na devastování ropné infrastruktury a na únosech ropných dělníků, za něž následně požadují výkupné. Tato situace se vyhroutil v roce 2005, což některé ropné společnosti vedlo z důvodů nestability regionu k uzavření ropných polí (U.S. Energy Information Administration 2012b).

Diplomatické styky mezi Indií a Nigérií byly navázány ještě před získáním nezávislosti v roce 1958. Roku 1962 navštívil Nigérii Džaváharlál Nehru a při setkání s prvním nigerijským premiérem Tafawa Balewou projevil uznání nad funkčností nigerijské státní správy a dobře fungující ekonomikou. I přes značný potenciál k utvoření užších vazeb mezi státy tento pokus v průběhu sedmdesátých a osmdesátých let selhal. Důvodem byl především fakt, že se Nigérii dlouhodobě nedařil přechod k demokratické formě vládnutí (CIA 2012a: 1; Vasudevan 2010: 3).

V posledních letech dochází mezi státy k utužování vzájemných vztahů, o čemž například svědčí nárůst oficiálních státních návštěv. Příkladem může být oficiální návštěva Indie bývalým nigerijským prezidentem Olusengem Obasanjem v roce 2000 a dále jeho pracovní cesta v roce 2004. V roce 2007 navštívil Nigérii indický premiér

13 1 USD na den

14 čímž Nigérie zaujala ve výši ropných rezerv ve světovém žebříčku 11. pozici

Manmóhan Singh. K posilování obchodních vztahů taktéž přispívá smíšená nigerijsko-indická komise, jejíž setkání se koná v dvouletých periodách (Wong 2009: 10).

Nigérie je pro Indii největším obchodním partnerem na africkém kontinentu a taktéž zaujímá roli největšího afrického odbytiště pro indický export, přičemž hlavní vývozní komodity představují převážně jutové a bavlněné textilie (Ministry of External Affairs of India 2012a: 1; Vasudevan 2010: 3). Do Nigérie také v případě afrického kontinentu putuje nejvíce indických léčiv (Wong 2009: 10). V roce 2012 vzrostl obrat zahraničního obchodu meziročně o 34 procenta a jeho celková výše činila v tomto roce 17,4 miliardy USD (Ministry of External Affairs of India 2012a: 1). Nigerijský export do Indie zaujímá z 95 procent ropa (Wong 2009: 10). Z pohledu tohoto ropného exportu je Nigérie pro Indii druhým největším partnerem, je odsud dováženo okolo 8–12 procent z celkového indického ropného importu (Ministry of External Affairs of India 2012a: 1).

Mezi indické ropné společnosti, které mají zájem působit v nigerijském ropném sektoru, patří IOC a OMEL (společný podnik ONGC a GAIL). Po neúspěšných jednáních v roce 2005, kdy se indická vláda rozhodla zastavit nákup 45procentního podílu nigerijských ropných polí státní společností ONGC Videsh (OVL) z důvodu nízké návratnosti, jež by plynula z této investice, došlo v roce 2006 k nové dohodě, která vedla k získání stejného bloku společností OMEL. Tento krok měl za následek posílení indického vlivu v oblasti nigerijského ropného sektoru (Vasudevan 2010: 6).

4.6.2 Angola

Vztahy mezi Indií a Angolou lze datovat ještě do doby před získáním nezávislosti. V době kolonialismu Indie podporovala Angolu v boji proti portugalské nadvládě. Nedlouho poté se v angolské občanské válce připojila na stranu MPLA, která byla v čele státu od získání nezávislosti v roce 1975. V souvislosti s touto občanskou válkou se Indické peacekeepingové jednotky zúčastnily všech tří misí OSN, které probíhaly v průběhu let 1989–1997 (Ministry of External Affairs of India 2011b: 1).

Od získání angolské nezávislosti došlo mezi státy v průběhu několika desetiletí k mnoha významným státním návštěvám a setkáním vrcholných státních představitelů. Jedno z prvních setkání proběhlo v roce 1986, kdy navštívil Angolu indický premiér Radžív Gándhí. Rok poté podnikl státní návštěvu do Indie angolský prezident José

Eduardo dos Santos (Ministry of External Affairs of India 2012b: 1). Na základě Gándhího návštěvy byla téhož roku mezi státy v Novém Dillí podepsána první bilaterální obchodní dohoda. V posledních letech lze mezi oběma aktéry vyzorovat nárůst těchto státních návštěv a setkání, což do velké míry souvisí s ropnou diplomacií a také s indickým zájmem o nigerijské diamanty. Příkladem jednoho z významných setkání může být návštěva Luandy indickým ministrem pro vnější vztahy Anandou Sharmem, k níž došlo v roce 2007 a jejímž prostřednictvím byly projednávány otázky týkající se spolupráce v oblastech ropného průmyslu, geologie, hornictví, zemědělství, zdravotnictví, školství a cestovního ruchu (Campos; Vines 2010: 204). V souvislosti se stále se zvyšujícím zájmem Indie o působení v Angole dochází taktéž k nárůstu návštěv a delegací ze strany soukromých indických podniků, které v Indii sledují nové obchodní příležitosti (Ministry of External Affairs of India 2012b: 1).

Z hlediska výše indických investic a exportu do Angoly lze zaznamenat výrazný nárůst až v souvislosti se skončením angolské občanské války. Mezi hlavní vývozní komodity Indie lze zařadit především zemědělské a dopravní prostředky, farmaceutika, kosmetiku, lihoviny atd. K prvním jednáním obou států na mezivládní úrovni došlo v roce 2003, kdy indická vláda poskytla angolské straně úvěr ve výši 40 milionů USD na obnovu železniční sítě. V roce 2005 otevřela Indická národní banka své zastoupení v Luandě, v rámci čehož byly poskytnuty další úvěry, např. na nákup traktorů do zemědělství v celkové výši 28,8 milionu USD nebo na zřízení podniku na zpracování bavlny, kdy dělala výše indického úvěru 15 milionů USD (Ministry of External Affairs of India 2012b:1).

V roce 2010 podepsala Angolská ropná společnost Sonangol společně s indickou ropnou společností ONGC memorandum s cílem prohloubení vzájemné spolupráce v oblasti ropného a plynárenského průmyslu. Spolupráce se týká oblastí výzkumu, těžby a rafinace ropy a zemního plynu. Tento okamžik byl pro indické pronikání na angolský ropný trh, kde se angažují převážně západní ropné společnosti a Čína, jedním z klíčových momentů v oblasti tohoto zájmu. Obě strany se vzájemně dohodly na kooperaci, která se bude vztahovat nejen na oblasti obou států, ale také na spolupráci ve třetích zemích. Angolský ministr ropného průmyslu José Botelho de Vasconcelos se v souvislosti s tímto memorandem zavázal, že bude hledat co nejúčinnější způsob

k dosažení prohloubení obchodní spolupráce mezi oběma státy a jejich ropnými společnostmi (Ministry of External Affairs of India 2012b: 1-2).

V roce 2011 byla výše angolského ropného exportu přibližně 1,53 milionu barelů za den, z čehož 11 procent exportu putovalo právě do Indie, která tímto obsadila třetí místo největšího ropného odběratele angolské ropy po Číně a USA (U.S. Energy Information Administration 2013a).

5 POROVNÁNÍ ČÍNSKO-INDICKÉHO ANGAŽMÁ V AFRICE

5.1 Porovnání čínského a indického zájmu v Africe

Hlavní zájmy, jež podněcují pronikání Číny a Indie na africký kontinent jsou v určitých aspektech charakterově téměř totožné. Jedním z konkrétních příkladů je snaha obou mocností zajistit si energetickou bezpečnost. Tato snaha úzce souvisí s potřebou získávání přístupu k nerostným surovinám, přičemž za klíčovou komoditu lze označit ropu, které mají obě mocnosti vzhledem ke svým nynějším potřebám a taktéž k udržitelnosti budoucího rozvoje svých ekonomik nedostatečné množství. Dále je pro oba aktéry charakteristická snaha spojená se zajištěním přístupu na nové trhy, což je ve velké míře podmíněno např. potřebou zajistit si odbytiště pro své výrobky, nebo s hledáním nových investičních příležitostí.

5.2 Porovnání čínských a indických PZI na africkém kontinentu

Jedním z faktorů, jenž může do určité míry mnoho napovědět o charakteru čínské a indické angažovanosti na africkém kontinentu je příliv přímých zahraničních investic. Tyto investice, jež putují na trhy afrických států, lze ze strany jednotlivých (čínských, indických) aktérů označit za účinný ekonomický nástroj, jehož využití napomáhá k vytváření dlouhodobého obchodního vlivu daného aktéra v rozličných sférách a sektorech cílové ekonomiky. Aktér má pomocí PZI možnost se určitým způsobem podílet na aktivitách nebo přímo na řízení daného podniku např. vlivem na směřování toku finančních transakcí.

Čínské a spolu s nimi také indické PZI začaly v případě afrického kontinentu masivně narůstat až v souvislosti s příchodem nového tisíciletí. V rozmezí let 2000–2010 narostla výše čínských PZI směřujících na africký kontinent o 91,7 procenta; u indických PZI nebyl tento nárůst natolik masivní a představoval 26,6 procenta (Economic Report on Africa 2013: 86). Přesto nelze hovořit o stabilním nárůstu celkové výše PZI putujících do afrických zemí, jelikož mají tyto investice ze strany obou aktérů charakter do značné míry proměnlivý. Tento fakt lze demonstrovat na základě procentuálního vyjádření výše celkových čínských a indických PZI putujících na africkou půdu v odlišném časovém rozmezí. V roce 2000 směřovalo do Afriky 9,28

procenta celkových čínských PZI, což je v porovnání s rokem 2004 o téměř 3,5 procenta více a o 6 procent více než v roce 2005. Indické PZI jsou při srovnání s čínskými PZI proměnlivější (UNCDAT 2013: 5-9).

V roce 2000 představovaly indické PZI plynoucí do Afriky 47,8 procenta z celkového objemu, naproti tomu v roce 2004 se jednalo o pouhé jedno procento. Celkový objem čínských PZI putujících do Afriky v rozmezí let 2000–2007 činil 7,1 miliardy USD. Výše indických PZI ve stejném časovém období činily necelých 3,4 miliardy USD. Ač čínské PZI v Africe za toto období převyšovaly indické o 3,7 miliardy USD, tak nelze na základě těchto údajů usuzovat, že by Čínský zájem investovat v Africe převyšoval nad indickým. Indické PZI směřující do jednotlivých afrických zemí jsou při srovnání s jejich celosvětovým objemem procentuálně vyšší než čínské PZI. Z toho vyplývá, že se Indie v kontextu celkové výše svých PZI zaměřuje na Afriku více než Čína (UNCDAT 2013: 5-9).

S ohledem na teritoriální rozšíření působnosti obou aktérů je tok čínských PZI oproti indickému masivnější. Čínské PZI např. v roce 2005 směřovaly celkem do 48 afrických států, Indie naproti tomu do roku 2007 pronikla prostřednictvím svých PZI pouze do 28 afrických států (Prahdan, Prakash J. 2008). Tyto údaje však nemají v celkovém kontextu příliš vysokou vypovídající hodnotu, jelikož se oba státy primárně zaměřují na spolupráci s vybranými státy; např. v případě čínských PZI v roce 2005 putovalo přibližně 56 procent pouze do pěti států ze zmíněných 48. Indické PZI stabilně nejvíce putují na Mauricius (United Nation 2007: 2).

5.3 Porovnání čínských a indických aktérů participujících v Africe

Na pronikání čínského resp. indického vlivu na africký kontinent se do velké míry podílejí čínské a indické firmy, přičemž největší aktivity lze sledovat ze strany ropných a stavebních společností. O obrovském vlivu těchto aktérů mohou v mnohém napovědět např. výše investic, které mají často astronomické hodnoty. Africkým státům může činnost těchto společností v souvislosti s rozsáhlými investicemi do rozličných sfér pomoci k nastartování jejich zaostalé či stagnující ekonomiky.

Při pohledu na charakter pronikání těchto společností na africké trhy je jedním z faktorů, který do značné míry determinuje jejich aktivity, výše podpory ze stran

jednotlivých vlád. K jejímu zhodnocení může významně napomoci klasifikace těchto firem. Zatímco čínské firmy jsou ve většině případů státem vlastněné či kontrolované, indické spadají převážně do soukromého sektoru. Lze tedy vycházet z předpokladu, že mají čínské společnosti oproti indickým určité výhody ve formě masivnější státní podpory, která se projevuje např. poskytováním informací, koordinačními mechanismy a taktéž finanční podporou.

Ze strany obou aktérů zaujímají v oblasti podpory investic a obchodních operací daných firem směřujících na africký kontinent významnou pozici aktivity Čínské exportní-importní banky (China Exim Bank) a Indické exportní-importní banky (India Exim Bank). China Exim bank se podílí např. na poskytování vývozních úvěrů nebo na poskytování půjček určených na zahraniční investice, stejně tak India Exim Bank do značné míry napomáhá zahraničnímu obchodu a investicím např. zřízením „Focus India“, což je program, který má za cíl právě zvýšení vzájemných obchodních a investičních interakcí mezi oběma regiony (Broadman 2009: 271-272).

Co se týče konkrétních projevů čínských resp. indických firem na africkém kontinentu, lze vyzorovat řadu odlišností. Indické společnosti se podílejí na navýšení nabídky pracovních míst pro potenciální místní zaměstnance s vyšším vzděláním a k práci na svých projektech najímají místní dělníky. Čínské společnosti jsou oproti indickým často kritizovány za to, že při svém jednání nehledí na otázku dodržování lidských práv. Indové na rozdíl od Číňanů využívají místní dělníky k práci na svých projektech (The Economist 2008).

6 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo nastínit, jakým způsobem se projevuje pronikání nových mocností, konkrétně Číny a Indie, na africký kontinent. Cizí vlivy nejsou na tomto kontinentu patrné poprvé, jelikož již v minulosti docházelo k expanzi řady aktérů, jejichž přítomnost se odvíjela od různých forem zájmů. V případě Číny resp. Indie souvisí jejich narůstající orientace na africký kontinent do velké míry s dynamickým rozvojem jejich ekonomik. Tento rozvoj vyžaduje z hlediska udržitelnosti zajištění dostatečného přísunu strategických surovin, přičemž je u obou aktérů prvotně patrný zájem o ropu a ropné produkty. Dále oba státy usilují o vytváření nových obchodních a diplomatických struktur. Ač ani jednoho z aktérů nelze na africké půdě považovat za zcela nový element, je patrné, že se jejich preference a zájmy v průběhu let do značné míry proměnily. Čína a spolu s ní také Indie sehrály důležitou roli v dobách koloniální nadvlády, když svými projevy podporovaly africké státy na cestě k jejich osamostatnění. Ve způsobu, kterým oba aktéři budovali své užší vazby s nově formujícími se státy, je možné spatřit mnoho odlišností, což může být způsobeno např. v důsledku odlišného ideologického vyhranění obou mocností.

Afriku lze z geopolitického hlediska označit za kontinent do značné míry nestabilní. Problémy, se kterými se Afrika potýká a jež jsou zapříčiněny různorodými politickými a socioekonomickými faktory, přinášejí pro čínskou resp. indickou ropnou expanzi z jedné strany výhody a z druhé naopak komplikace. V mnoha státech tohoto kontinentu převládá forma nedemokratického zřízení. To je charakteristické nedodržováním lidských práv, vytvářením mocenských elit, které si často budují monopol na vládnutí na základě nelegálních praktik a při svém jednání v mnoha případech sledují místo zájmů společnosti pouze zájmy osobní. Čína se spolupráci s těmito režimy a jejich vládci nebrání ve větší míře než Indie a svoje chování odůvodňuje na základě principu nevměšování se do vnitřních záležitostí státu, za což je většinou od západních států (převážně ze strany USA) ostře kritizována. Tento typ spolupráce je možné v mnoha případech označit za oboustranně výhodný. Oba aktéři tímto způsobem usilují o budování surovinové základny výměnou za poskytnutí finanční a rozvojové pomoci jednotlivým africkým státům. Z opačného pohledu může právě tato nestabilita, doprovázená častými konflikty ohrozit, či zcela omezit dodávky ropy a tím narušit celý energetický koncept státu.

Při pohledu na možný vývoj do budoucna se dá vycházet z předpokladu, že bude i nadále ze strany obou asijských mocností v rámci jejich působení na africkém kontinentu, docházet ke stále narůstajícím aktivitám spojeným převážně se snahami budování užších diplomatických a obchodních vazeb s jednotlivými africkými státy.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- Africa-India Forum summit (2011). *Second Africa-India Forum Summit 2011: Africa-India Framework for Enhanced Cooperation* (<http://www.indiaafricasummit.nic.in/?1502>, 20. 3. 2013).
- African Economic Outlook (2012). *Angola* (<http://www.africaneconomicoutlook.org/fileadmin/uploads/aeo/PDF/Angola%20Full%20PDF%20Country%20Note.pdf>, 25. 2. 2013), s. 2-15.
- Alden, Chris (2005). China in Africa, *Survival: Global Politics and Strategy* 47 (3), s. 147–164.
- Alden, Chris (2007). *China in Africa* (London; New York: Zed Books)
- Alves, Ana C. (2006). *Emerging Postcolonial Solidarities: China's New Economic Diplomacy towards Sub-Saharan Africa* (Lisbon: Instituto do Oriente).
- Beri, Ruchita (2003). India's Africa Policy in the Post-Cold Era: An Assesement. *The Institute for Defence Studies and Analyses* 27 (2), 216-232.
- Beri, Ruchita (2005). Africa's Energy Potential: Prospects for India. *Strategic Analysis* 3/2005 (http://www.idsa.in/system/files/strategicanalysis_ruchita_0905.pdf, 16.3.2013). s. 370–394.
- Beri, Ruchita (2011). *Evolving India-Africa Relations Continuity and Chance*. Occasional Paper 76 (February 2011), South African Institute of International Affairs.
- Bhattacharya, Sanjukta B. (2010). Engaging Africa: India's interest in the African continent, past and presence. In: Cheru, Fantu - Obi, Cyril eds., *The Rise of China and India in Africa: Challenges, oppurtunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s. 63–76.
- Blecha, Vlastimil (2010). Indie. In: Balabán, Miloš – Rašek, Antonín a kol. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti* (Praha: Nakladatelství Karolinum), s. 79–95.

BP (2012). *BP Statistical Review of World Energy June 2012* (http://www.bp.com/assets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2012.pdf, 4. 2. 1991).

Broadman, Harry G. (2007). *Africa's Silk Road: China and India's New Economic Frontier* (Washington, DC: The World Bank).

Cafiero, Giorgio (2013). China's Sudan Challenge. *Foreign Policy in Focus*. 7. 3. 2013 (http://www.fpif.org/articles/chinas_sudan_challenge, 16. 3. 2013).

Campos, Indira - Vines, Alex (2008). *Angola and China: A Pragmatic Partnership*. Working Paper Presented at a CSIS Conference, "Prospects for Improving U.S.-China-Africa Cooperation," December 5, 2007 (Washington, DC : Center for Strategic and International Studies).

Campos, Indira - Vines, Alex (2010). China and India in Angola. In: Cheru, Fantu - Obi, Cyril eds., *The Rise of China and India in Africa: Challenges, opportunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s.193-207.

China National Petroleum Corporation (2009). *CNPC in Sudan* (<http://www.cnpc.com.cn/resource/english/images1/pdf/CNPC%20in%20Sudan%202009%20Report/CNPC%20in%20Sudan.pdf?COLLCC=2379445001&>, 22.2.2013), s. 3–44

CIA (2013a). *The World Factbook – China* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>, 20. 2. 2013)

CIA (2013b). *The World Factbook – India* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>, 28. 2. 2013)

CIA (2013c). *The World Factbook – Angola* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ao.html>, 2. 3. 2013)

CIA (2013d). *The World Factbook – Sudan* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>, 7. 3. 2013)

CIA (2013e). *The World Factbook – Nigeria* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>, 11. 3. 2013)

Cissé, Daouda (2012). *FOCAC: trade, investment and aid in China- Africa relations*. Policy Briefing, May 2012 (Centre for Chinese Studies, Stellenbosch University: Stellenbosch).

ČNB (2013a). *Globální ekonomický výhled – leden 2013* (http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/gev/gev_2013/gev_2013_01.pdf, 15. 3. 2013).

ČNB (2013b). Přímé zahraniční investice za rok 2011 (http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2011_CZ.pdf, 15. 3. 2013).

Downs, Erica S. (2004). The Chinese Energy Security Debate. *The China Quarterly* 177 (Mar., 2004), s. 21–41.

Eckert, Daniel D. (2012). *Světová válka měn* (Praha: Grada).

Economic Commission for Africa (2013). *Making the Most of Africa's Commodities* (http://www.uneca.org/sites/default/files/publications/era2013_eng_fin_low.pdf, 20. 3. 2013).

Fürst, Rudolf (2010). Čína. In: Balabán, Miloš – Rašek, Antonín a kol. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti* (Praha: Nakladatelství Karolinum), s. 96–113.

Foreign Affairs of the People's Republic of China (2006). *China's African Policy* (<http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t230615.htm>, 2.3.2013).

FOCAC (2013). *FOCAC ABC* (<http://www.focac.org/eng/ltda/ltjj/t933522.htm>, 11. 3. 2013).

Gill, Bates - Reilly, James (2007). The Tenous Hold of China Inc. Africa. *The Wahington Quarterly* 30 (3), s. 37–52.

Honzák, František - Pečenka, Marek (2002). Státy a jejich představitelé. *Libri* (<http://libri.cz/databaze/staty/podlist.php?id=59>, 5. 1. 2013).

IMF (2012a). *Report for Selected Countries and Subjects* (http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=2010&ey=2017&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=27&pr1.y=11&c=924%2C111&s=NGDP_R%2CNGDP_RPCH%2CNGDP%2CNGDPD

%2CNGDP_D%2CNGDPRPC%2CNGDPPC%2CNGDPDPC%2CNGAP_NPGDP
%2CPPPGBP%2CPPPSPH%2CPPPPEX%2CNID_NGDP
%2CNGSD_NGDP&grp=0&a=, 15. 3. 2013).

IMF (2012b). *Report for Selected Countries and Subjects*

(http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=2010&ey=2017&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=55&pr1.y=6&c=534&s=NGDP_R%2CNGDP_RPCH%2CNGDP%2CNGDPD%2CNGDP_D%2CNGDPRPC%2CNGDPPC%2CNGDPDPC%2CPPPGBP%2CPPPSPH%2CPPPPEX%2CNID_NGDP%2CNGSD_NGDP&grp=0&a=, 15. 3. 2013).

IMF (2012c). *Report for Selected Countries and Subjects*

(<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=2010&ey=2017&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=30&pr1.y=15&c=614&s=PCPI%2CPCPIPCH%2CPCPIE%2CPCPIEPCH&grp=0&a=>, 28. 2. 2013).

Kobylinski, Katarina (2012). Chinese Investment in Africa: Checking the Facts and figures. *Asociace pro Mezinárodní otázky* (<http://www.amo.cz/publikace/chinese-investment-in-africa-checking-the-facts-and-figures.html>, 17.2.2013), s. 2–9.

Looy, Judith van de (2006). Africa and China: A strategic partnership? Working paper 67, *African studie centre*, s. 2–28.

Mbazima, Daisy – Naidu, Sanusha (2008). *China-African relations: A new impulse in a changing continental landscape* (Cape Town: Center for Chinese studies, Stellenbosch University).

Millenium Development Goal Indicator (2012). *Series data: Angola* (<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Data.aspx>, 24. 2. 2012).

Ministry of External Affairs of India (2012a). *India-Nigeria Relations* (<http://www.mea.gov.in/Images/pdf/Nigeria-January-2012.pdf>, 19. 3. 2013), s. 1–4.

Ministry of External Affairs of India (2012b). *India-Angola Relations* (<http://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Angola-January-2012.pdf>, 20. 3. 2013), s. 1–2.

Naidu, Sanusha (2010). India's African relations in the shadow of China? In: Cheru, Fantu - Obi, Cyril eds., *The Rise of China and India in Africa: Challenges, opportunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s. 34–49.

OECD/IEA (2006). *Angola - Towards an Energy Strategy* (International Energy Agency: Paris).

Okeke, Chris N. (2008). The Second Scramble for Africa's Oil and Mineral Resources: Blessing or Curse? *The International Lawyer* 42 (1), s. 193–209.

Pham, Peter J. (2011). India in Africa: Implications of an Emerging Power for. *Strategic Studie Institute* (<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/PUB1051.pdf>, 29. 3. 2013).

Prahdan, Prakash J. (2008). Rise of Indian Outward FDI: What Implications Does it Hold for Host Developing Countries? *Economía teoría y práctica* 29 (julio-diciembre 2008), s. 9–49.

Renard, Mary-Francoise (2011). China's Trade and FDI in Africa. *African Development Bank*. Working paper 126 (May 2011), s. 4–38.

Shinn, David H. (2012). China's Investment in Africa. *China-US Focus* (<http://www.chinausfocus.com/finance-economy/chinas-investments-in-africa/>, 15. 2. 2013).

Shinn, David H. (2013). Foreign Direct Investment in Africa. *The official blog of Amb. David H. Shinn* (<http://davidshinn.blogspot.cz/2013/03/foreign-direct-investment-in-africa.html>, 15. 2. 2013).

Taylor, Ian (2006) China's Oil Diplomacy in Africa. *International Affairs* 82 (5), s. 937–959.

The Economist (2008). *The Indians are coming* (<http://www.economist.com/node/11117571>, 1. 4. 2013).

The World Bank (2013). *Angola GDP Growth (annual)* (<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG/countries/AO-ZF?display=graph>, 17. 3. 2013).

UNCDAT (2013). *The Rise of Brics FDI and Africa* (http://www.safpi.org/sites/default/files/publications/webdiaeia2013d6_en.pdf, 10.4.2013).

United Nations (1958). India and People's Republic of China. *Treaty Series* 299 (4307), s. 59–81.

United Nation (2007). *Asian Foreign Direct Investment: Toward a New Era of Cooperation among Developing Countries* (New York, Geneva: United Nation Development Programme).

U.S. Energy Information Administration (2011). *Country Analysis Briefs: India* (<http://www.eia.gov/emeu/cabs/India/pdf.pdf>, 6. 2. 2013), s. 1–9.

U.S. Energy Information Administration (2012a). *Countries- China* (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 5. 2. 2013).

U.S. Energy Information Administration (2012b). *Countries- Nigeria* (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=NI>, 14. 3. 2013).

U.S. Energy Information Administration (2013a). *Countries- Angola* (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=AO>, 22. 2. 2013).

U.S. Energy Information Administration (2013b). *Countries- Sudan and South Sudan* (<http://www.eia.gov/EMEUCabs/Sudan/pdf.pdf>, 5. 3. 2013).

Vasudevan, Parvathi (2010). *The Changing Nature of Nigeria-India Relations*. Programme Paper: AFP 2010/02 (London: Chatham House).

Verachia, Abdullah (2010). Unpacking India's African Engagement. *African Advisory* (www.oecd.org/dev/emea/46308932.pdf, 19. 3. 2013)

Wenping, He (2010). The Darfur issue: a new test for china's Africa policy. In: Cheru, Fantu - Obi, Cyril eds., *The Rise of China and India in Africa: Challenges, oppurtunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s. 155–166.

Wong, Lilian (2009). Asian National Oil Companies in Nigeria. In: Vines, Alex et al. *Thirst for African Oil Companies in Nigeria and Angola* (Chatham House: London), s. 7-28

Zhao, Shelly (2011). The China-Angola Partnership: A Case Study of China's Oil Relations in Africa. *China Briefing* (<http://www.china-briefing.com/news/2011/05/25/the-china-angola-partnership-a-case-study-of-chinas-oil-relationships-with-african-nations.html>, 24. 2. 2013).

Záhořík, Jan (2009). *Ropné zásoby na africkém kontinentu a jejich vliv na utváření světové politiky*. Vědecký projekt ministerstva zahraničních věcí České republiky (Plzeň: Katedra antropologických a historických věd FF ZČU).

8 RESUMÉ

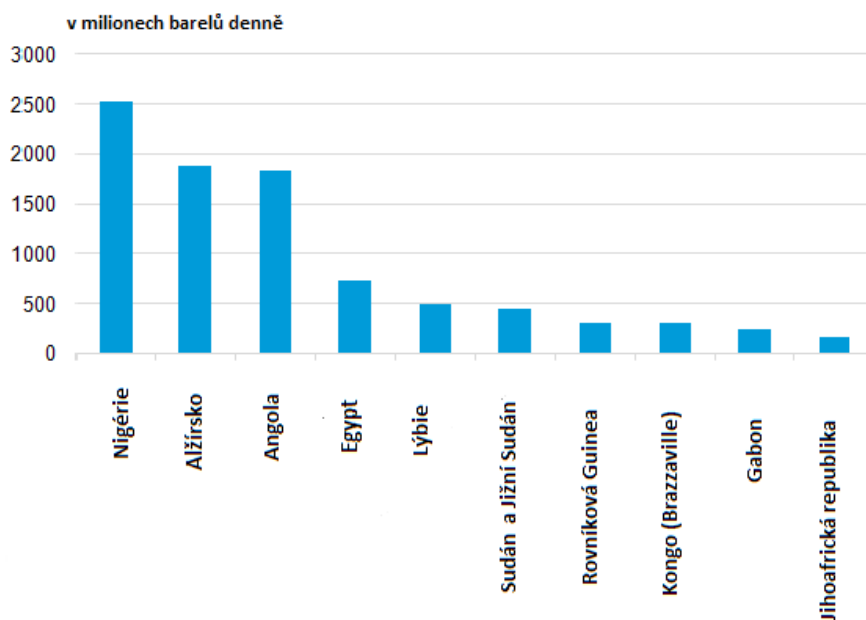
The aim of my bachelor work entitled *The Indian-Chinese Rivalry in Africa*, is by means of the empirical-analytical method, to analyze the infiltration of China and India into the African continent, largely into the sub-Saharan part, and finally to compare their approach and activities by a comparative method. Africa has been a continent, which has been a setting for power conflict among power states already for a few centuries. In connection with the last decade, we may consider the „ new geopolitical dividing of Africa, on which takes part except by other power states, specifically by China and India. The discovery of new crude oil reservoirs in sub-Saharan Africa leading to a huge expansion of the crude oil sector is becoming significant geopolitical factor and widely influences World politics. China and India belong among those states with the fastest economic growth. For this reason, those rich reserves of African precious commodities, mainly crude oil, is very important for their own expansion of their energy consumption. This need for African commodities is further being shown by the conduct of diplomacy and surely also by specific manifestations of behavior of both powerful nations. This work focuses on a description of the reciprocal relations and interactivity among both participants and the African continent, taking into particular consideration the beginnings and development of the connection of the closer cooperation. A description of the Chinese and Indian relations to selected African states is also part of the work.

9 SEZNAM ZKRATEK

BP	British Petroleum
CNOOC	China National Offshore Oil Corporation
CNPC	China National Petroleum Corporation
CPA	Comprehensive Peace Agreement
EIA	U. S. Energy Information Administration
FOCAC	Forum on China-Africa Cooperation (Fórum čínsko-africké spolupráce)
HDP	Hrubý domácí produkt
IAFS	India-Africa Forum Summit (Indicko-africký summit)
ITEC	The Indian Technical and Economic Cooperation
MEND	Movement for the Emancipation of the Niger Delta (Hnutí za emancipaci delty Nigeru)
MMF	Mezinárodní měnový fond
MPLA	Movimento Popular de Libertação de Angola (Lidové hnutí za osvobození Angoly)
Nilepet	The Nile Petroleum Corporation
ONGC	Oil and Natural Gas Corporation
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries (Organizace zemí vyvážejících ropu)
PPP	Purchasing power parity (Parita kupní síly)
SCAAP	Special Commonwealth African Assistance Programme
Sonangol	Sociedade Nacional de Combustíveis de Angola
Sudapet	The Sudan National Petroleum Corporation
UNITA	União Nacional para a Independência Total de Angola (Národní svaz za úplnou nezávislost Angoly)
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

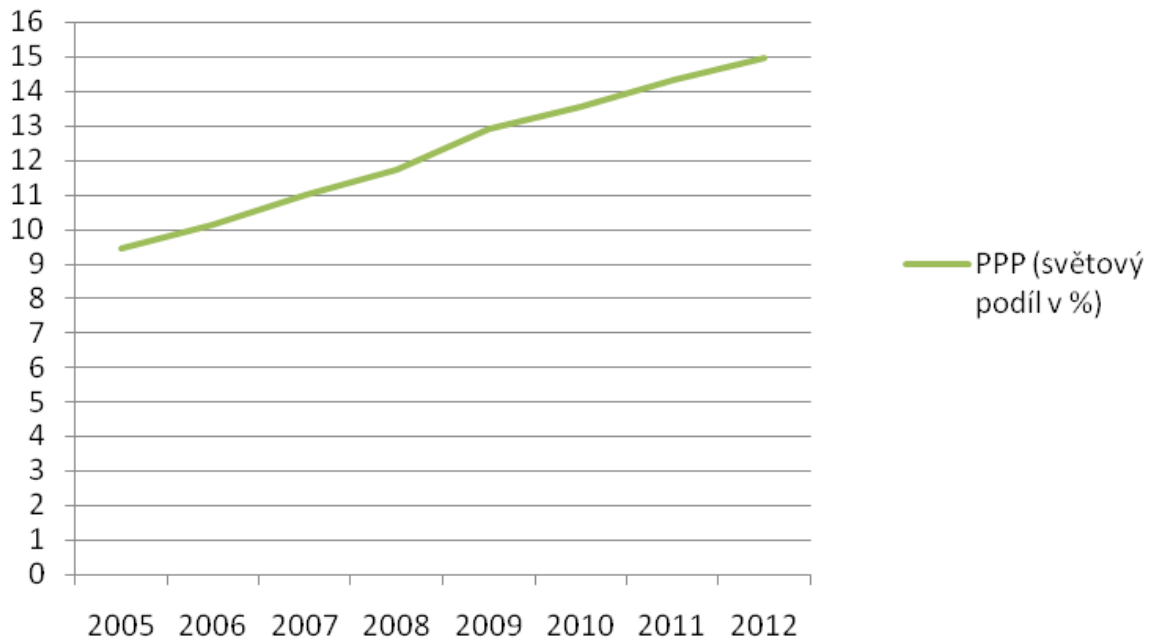
10 PŘÍLOHY

Příloha 1. Celková produkce ropy v Africe v roce 2011

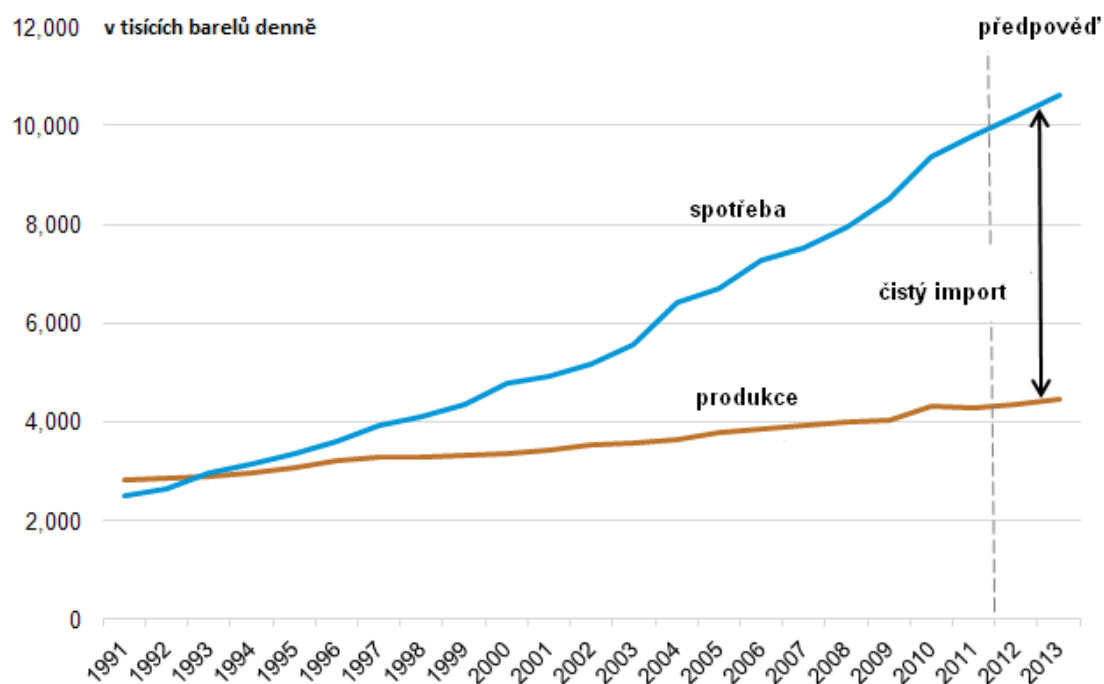
Graf 1 Zdroj: U.S. Energy Information Administration (2013). *Short-Term Energy Outlook* (August 2012) (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 25. 3. 2013)

Příloha 2. Světový podíl Číny na paritě kupní síly (PPP)

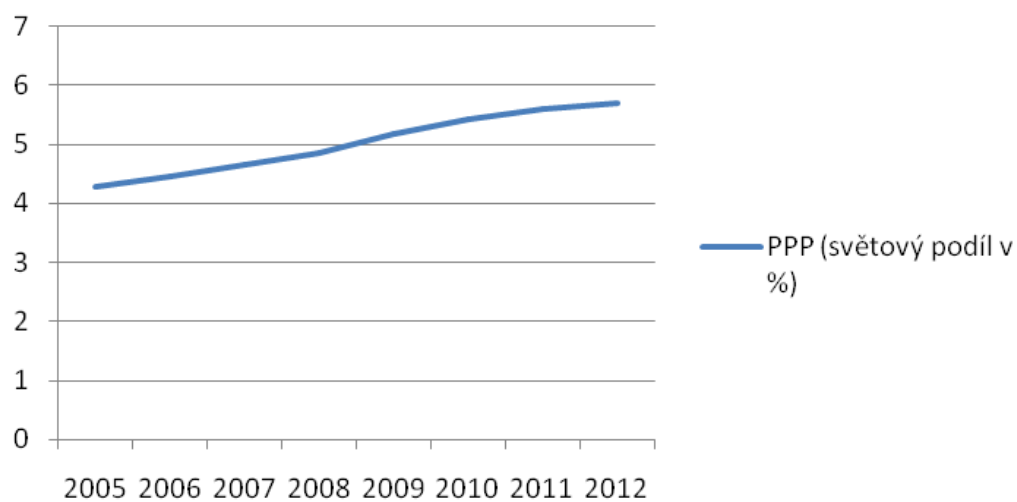
Graf 2 Zdroj: vypracováno na základě údajů: International Monetary fund (2013) *Report for Selected Countries and Subjects* (http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=2005&ey=2017&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=78&pr1.y=10&c=924%2C534&s=NGDP_RPCH%2CNGDPD%2CPPPGDP%2CPPPSH%2CNID_NGDP&grp=0&a=, 4. 2. 2013)

Příloha 3. Čínská produkce a spotřeba ropy v letech 1990-2013

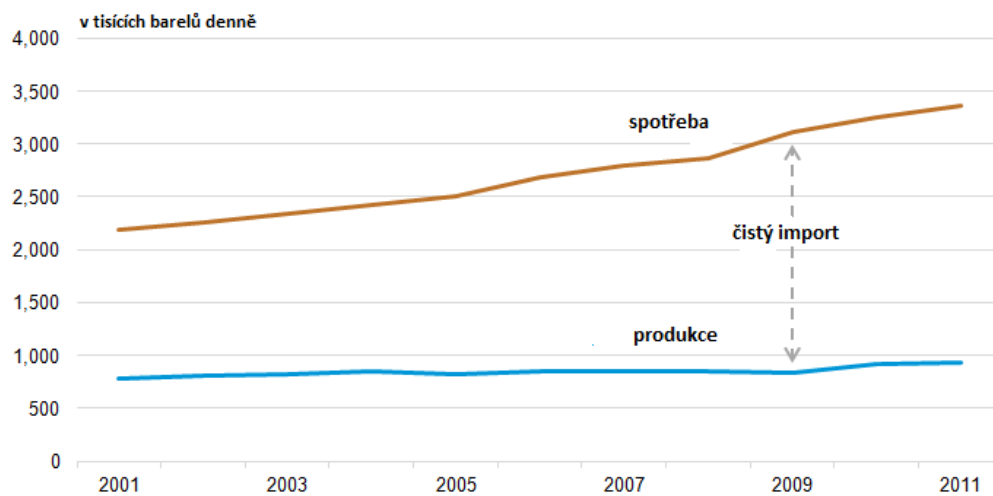
Graf 3 Zdroj: U.S. Energy Information Administration (2013). *International Energy Statistics and Short-Term Energy Outlook* (August 2012) (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 23.3.2013)

Příloha 4. Světový podíl Indie na paritě kupní síly (PPP)

Graf 4 Zdroj: vypracováno na základě údajů: International Monetary Fund (2013) *Report for Selected Countries and Subjects* (http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=2005&ey=2017&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=78&pr1.y=10&c=924%2C534&s=NGDP_RPCH%2CNGDPD%2CPPPGDP%2CPPPSH%2CNID_NGDP&grp=0&a=, 4. 2. 2013)

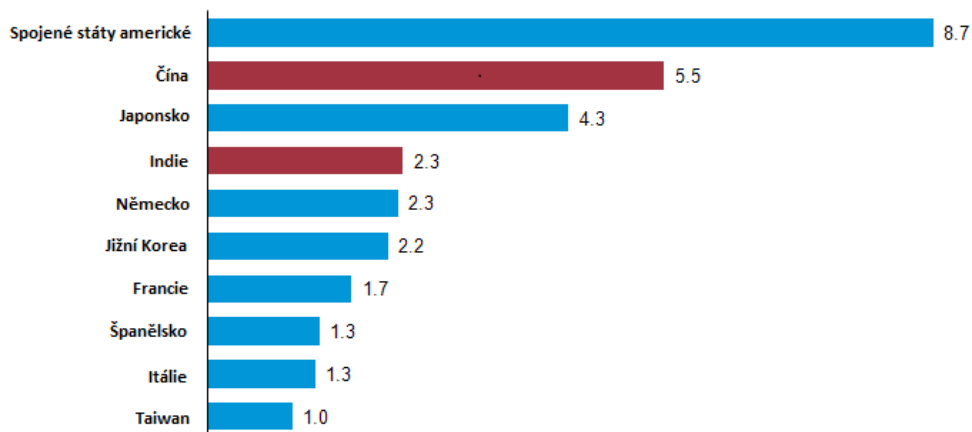
Příloha 5. Indická produkce a spotřeba ropy v letech 2001-2011

Graf 5 Zdroj: U.S. Energy Information Administration (2013). *International Energy Statistics* (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=IN>, 25.3.2013)

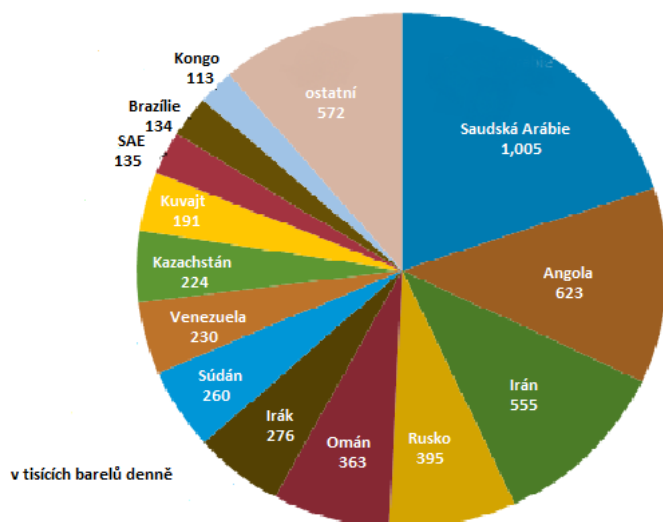
Příloha 6. 10 největších ropných importérů za rok 2011

v milionech barelů denně

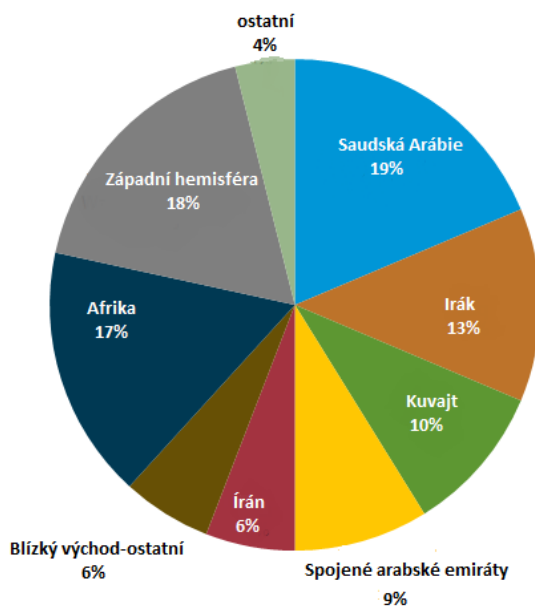
Graf 6 Zdroj: U.S. Energy Information Administration (2013) Short-Term Energy Outlook (August 2012) (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 27. 3. 2013)

Příloha 7. Čínský import surové ropy, podle původu za rok 2011

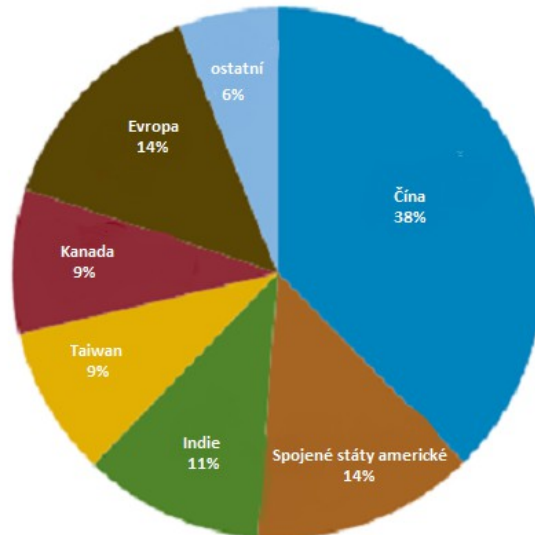
Graf 9 Zdroj U.S. Energy Information Administration (2013) *Fact Global Energy* (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 22. 3. 2013)

Příloha 8. Indický import surové ropy, podle původu za rok 2012

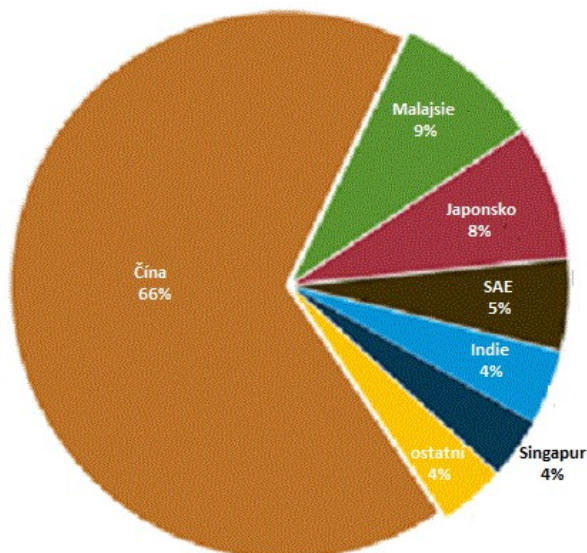
Graf 8 Zdroj: U.S. Energy Information Administration (2013). *International Energy Statistic, Lloyd's List Intelligence* (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=IN>, 10. 4. 2013).

Graf 9. Angolský ropný export, podle destinace za rok 2011

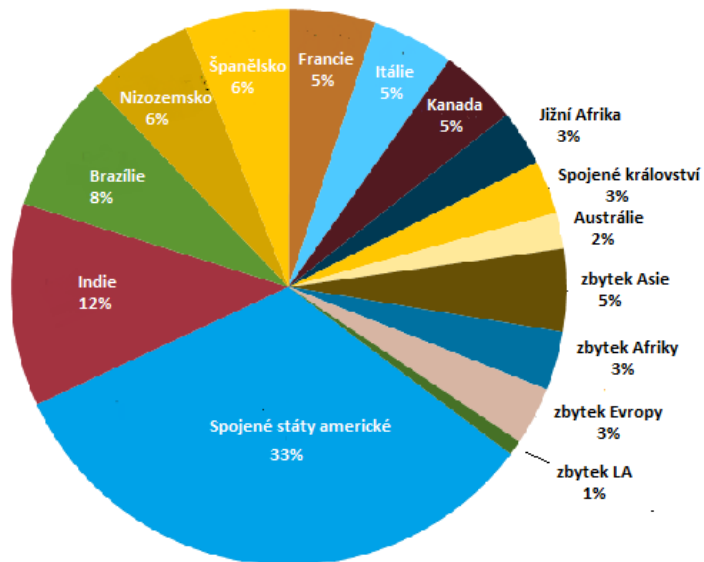
Graf 9 Zdroj: U.S. Energy Information Administration (2013). APEX trade data (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=AO>, 27. 3. 2013)

Graf10.Súdánský a Jihsúdánský export surové ropy, podle destinace za rok 2011

Graf 10 Zdroj: U.S. Energy Information Administration (2013) (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=SU>, 29. 3. 2012)

Graf11.Nigerijský export surové ropy, podle destinace za rok 2011

Graf 11 Zdroj: U.S. Energy Information Administration (2013). Global Trade Atlas, APEX (Lloyd) and U.S. Energy Information Administration (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=NI>), U.S. Energy Information Administration (2013) (<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=N> 1.45.2013I)